

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

MIHELA PLEVNIK

**UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA**

DIPLOMSKO DELO

**ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA IN
RAZVOJNIH MOŽNOSTI V OBČINI KOZJE**

Ljubljana, junij 2005

Mihela Plevnik

IZJAVA

Študentka Mihela Plevnik izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Lee Bregar, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 23. 6. 2005

Podpis:

KAZALO

UVOD	1
1 REGIONALNI RAZVOJ IN RAZVOJ OBČIN V SLOVENIJI	2
1.1 OPREDELITEV REGIONALNE POLITIKE	2
1.2 KRATEK PREGLED RAZVOJA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI (DO LETA 1999)...	3
1.3 PRENOVA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI (PO LETU 1999).....	4
1.4 LOKALNA SAMOUPRAVA V USTAVI REPUBLIKE SLOVENIJE.....	6
1.5 VRSTE OBČIN.....	7
1.6 ORGANIZIRANOST, NALOGE IN FINANCIRANJE OBČIN	9
2. PREDSTAVITEV OBČINE KOZJE	12
2.1 KRATKA ZGODOVINA	12
2.2 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN LOKACIJA OBČINE KOZJE	12
3 PRIKAZ SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINI KOZJE	13
3.1 DEMOGRAFSKO OKOLJE.....	14
3.2 INFRASTRUKTURNO OKOLJE	17
3.3 GOSPODARSKO OKOLJE	18
3.3.1 KMETIJSKE DEJAVNOSTI.....	18
3.3.2 INDUSTRIJSKE DEJAVNOSTI.....	21
3.3.3 STORITVENE DEJAVNOSTI.....	22
3.3.3.1 Tržne storitve.....	22
3.3.3.2 Javne storitve	23
3.3.4 TURIZEM	24
4 PRIMERJAVA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA OBČINE KOZJE S STANJEM V NEKATERIH SOSEDNIH OBČINAH IN SAVINJSKI REGIJI	24
4.1 KAZALCI EKONOMSKEGA RAZVOJA	25
4.1.1 PROIZVODNJA	25
4.1.1.1 Dodana vrednost na zaposlenega.....	25
4.1.1.2 Dohodnina na prebivalca.....	26
4.1.1.3 Odstotek delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno prebivalstvo.....	26
4.1.2 FAKTORJI EKONOMSKE RASTI – ČLOVEŠKI VIRI.....	27
4.1.2.1 Delež aktivnega prebivalstva.....	27
4.1.2.2 Stopnja registrirane brezposelnosti.....	28
4.1.3 FAKTORJI EKONOMSKE RASTI – NARAVNI VIRI	29
4.1.3.1 Kmetijska površina na prebivalca.....	29
4.2 DEMOGRAFSKI KAZALNIKI, SOCIALNI KAZALNIKI IN KAZALNIKI ŽIVLJENJSKE RAVNI	30
4.2.1 ŠTEVILO IN STRUKTURA PREBIVALSTVA	30
4.2.1.1 Naravno gibanje prebivalstva	30
4.2.1.2 Prebivalstvo po starostni strukturi	31
4.2.2 SELITVE.....	31

4.2.3 IZOBRAZBA	32
4.2.4 KAZALNIKI ŽIVLJENJSKE RAVNI.....	34
5 SWOT ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINI KOZJE .	35
5.1 Prednosti	35
5.2 Slabosti	35
5.3 Priložnosti.....	36
5.4 Nevarnosti.....	36
6 PREDLOGI RAZVOJA	37
SKLEP	39
LITERATURA	41
VIRI	41
PRILOGE	43

UVOD

Nove občine v Sloveniji so bile ustanovljene leta 1994 z Zakonom o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93). Ta zakon je nadomestil dotedanji t. i. komunalni sistem, po katerem je bil položaj občin povsem drugačen, saj je temeljil na vrednotah sistema socialističnega samoupravljanja. Po novem zakonu je vse državne oblastne zadeve prevzela država, občine pa so se usmerile v urejanje in opravljanje lokalnih javnih zadev.

Z razpadom prejšnjih občin na manjše enote je pojem občina dobil nov pomen. Občina je bila v starem sistemu opredeljena kot upravno politična enota, ki je bila glede samoupravne moči povsem podrejena državi. Po novem so občine pridobile posamezne samoupravne pravice in večjo neodvisnost, saj se država zaveda slabosti centralistične urejenosti. Zato je začela veliko pristojnosti prelagati na lokalno raven. S tem so postale občine zaradi vpetosti v kraj in ljudi prevzemnik mnogih dejavnosti. Občine po svojih organih samostojno urejajo in opravljajo vse lokalne zadeve javnega pomena na področju družbenih dejavnosti, gospodarske infrastrukture, gospodarskega razvoja in drugo. Podlaga za opravljanje in urejanje lokalnih zadev je občinski proračun, ki je eden temeljnih dokumentov občine in podrobneje prikazuje financiranje občine.

Po Zakonu o lokalni samoupravi (1993) je občina oseba javnega prava, ki ima pravico posedovati, pridobivati in razpolagati z vsemi vrstami premoženja. Na eni strani je zavezana državi, na drugi pa samim prebivalcem občine, zato mora s svojim premoženjem ravnati po načelu dobrega gospodarja, saj je oseba javnega prava nosilka lastninske pravice. Vsako leto mora o svojem poslovanju pripraviti zaključni račun in ga na eni strani poslati državi oziroma pristojnim ministrstvom, da lahko preverijo, ali je bil državni denar porabljen namensko, na drugi strani pa v ustreznem glasilu občine s svojim poslovanjem seznaniti tudi občane.

Občina Kozje, ki je nastala leta 1994 iz razpadle občine Šmarje pri Jelšah, spada med manjše slovenske občine. Tako po površini kot tudi po ekonomski moči velja za šibko. Sodi namreč med manj razvite predele Slovenije, prav tako pa velja tudi za demografsko ogroženo območje.

Namen tega diplomskega dela je podrobno proučiti socialnoekonomsko stanje v občini. Primerjala ga bom s stanjem v sosednjih občinah in v Savinjski regiji, kamor občina Kozje tudi spada. Kjer to zaradi neustrezne primerljivosti podatkov ne bo možno, bom poskušala značilnosti občine Kozje primerjati z drugimi, bolj razvitimi občinami v regiji. Cilj diplomskega dela je podati smernice oziroma napotke za nadaljnji razvoj občine, ki jih bom pridobila iz swot analize.

Poskušala bom preveriti sledeči domnevi:

D1: Občina Kozje je zaradi svoje naravne lege in demografskih značilnosti slabše razvita občina v Sloveniji. Največje težave so na področju gospodarskega razvoja.

D2: Občina Kozje ima možnosti za razvoj predvsem na področju kmetijstva in turizma. Izkoristiti bi morala svoje naravne vire, kulturno dediščino in se povezati predvsem s sosednjimi občinami.

Diplomsko delo je z metodološkega vidika razdeljeno na dva dela: teoretični in empirični. Vsebinsko ima štiri dele. V prvem je prikazan regionalni razvoj in razvoj občin v Sloveniji. V drugem je predstavljena občina Kozje in njene socialnoekonomske značilnosti. V tretjem delu bom te ugotovitve primerjala s Savinjsko regijo in nekaterimi drugimi sosednjim občinami, kar mi bo pomagalo pri izdelavi swot analize. V zadnjem delu bom podala nekaj predlogov razvoja občine.

Zaradi boljše predstave in večje slikovitosti prikaza značilnosti občine Kozje in njenih krajev sem v prilogo poleg tabel vključila tudi nekaj fotografij.

1 REGIONALNI RAZVOJ IN RAZVOJ OBČIN V SLOVENIJI

1.1 OPREDELITEV REGIONALNE POLITIKE

Obstaja množica opredelitev regionalne politike. Te opredelitve so odvisne predvsem od tega, v kakšne namene se vodi regionalno politiko. Ko je govora o regionalni politiki, je namreč moč govoriti o zasledovanju najrazličnejših ciljev. Kot najpogostejša naloga regionalne politike se pojavlja zmanjševanje regionalnih razlik. Seveda obstajajo še drugi opredeljeni cilji regionalne politike.

Najbolj splošno opredelitev oblikujemo s pomočjo slovarja tujk: (Verbinc, 1971, str. 557, 558, 605.) regija pomeni razvojno pokrajino, predel, zemljepisno področje ali območje, politika pa je dejavnost državnih oblasti na raznih področjih oziroma nauk o opravljanju države in državnih zadev. Na ta način bi lahko regionalno politiko opredelili kot dejavnost države na področju usmerjanja regionalnega razvoja oziroma kot splošno usmerjenost države na področju regionalnega razvoja. (Farič, 1999, str. 19.)

Regionalno politiko je moč najpreprosteje opredeliti kot zbir instrumentov, ki se uporablja za doseg določenih ciljev. (Armstrong, 1993, str. 213.) Enega prvih poskusov definiranja ciljev regionalne politike najdemo v Barlowem poročilu leta 1940. Barlow je opredelil tri razloge za obstoj regionalne politike v Angliji: (Armstrong, 1993, str. 214.)

- znižanje stopnje brezposelnosti v depresivnih regijah;
- doseganje boljše prostorske razporeditve industrije, da bi preprečili zastoje in prenaseljenost v Londonu;
- doseganje, z vidika strateških in obrambnih ciljev, ugodnejše prostorske razpršitve industrije.

Podobno kot v štiridesetih so se tudi kasneje še pojavili poskusi definiranja ciljev, ki bi jih regionalna politika morala zasledovati: (Armstrong, 1993, str. 215.)

- regije je treba usposobiti za »neodvisno« doseganje rasti;
- v regijah mora biti dosežen zadovoljiv dohodek;
- stopnje zaposlenosti v regijah morajo biti zadovoljive;
- v regijah naj ne bi prihajalo do večjega upadanja števila prebivalcev zaradi odseljevanja;
- regionalne stopnje brezposelnosti se med regijami naj ne bi preveč razlikovale.

1.2 KRATEK PREGLED RAZVOJA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI (DO LETA 1999)

Pred letom 1971 težko govorimo o regionalni politiki na Slovenskem, saj se je regionalna politika izvajala v okviru federacije (SFRJ), kjer je Slovenija (in njene regije) veljala za razvitejšo v njej. V Sloveniji se začne politika pospeševanja manj razvitih območij leta 1971, ko je bil sprejet Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja. Uvedel je ukrepe za spodbujanje razvoja slabše razvitih občin, med katerimi so se v 60. letih znatne razlike v razvitosti še poglobile. Ti ukrepi so vključevali: investicije v infrastrukturo, družbene in socialne dejavnosti, vzpodbujanje investicij v industrijo in druge gospodarske dejavnosti (kreditni pod ugodnejšimi pogoji, subvencioniranje obrestne mere in davčne olajšave), pokrivanje stroškov izdelave vseh potrebnih dokumentov itd. (Pečar, Farič, 2001, str. 11.)

Na podlagi spoznanj o ukrepih spodbujanja razvoja manj razvitih območij je bil leta 1975 sprejet Zakon o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja v Republiki Sloveniji (1975), ki je začel veljati v začetku leta 1976. Zakon je na novo opredelil kriterije, na podlagi katerih se lahko določeno občino ali krajevno skupnost uvrsti med manj razvita območja. Manj razvita območja so v obdobju 1976–1980 obsegala kar 30 % površine SR Slovenije, na njih je živelo 20 % republiškega prebivalstva. (Kukar, 1989, str. 133.)

V letu 1986 so na osnovi dopolnil in sprememb Zakona začeli za določanje manj razvitih območij uporabljati rahlo spremenjen kriterij (na osnovi razvitosti proizvodnih sil, učinkov delovanja proizvodnih sil ter družbenega standarda). Status manj razvitega območja so zadržala vsa manj razvita geografska in obmejna območja. V tem obdobju se je spremenil sistem obračunavanja obveznosti do Sklada federacije, kjer so se zbirala sredstva za manj razvite republike. Zaradi raznih olajšav investitorjem do Sklada se je število in obseg investicij znatno povečalo. (Koman, 2001, str. 25.)

Ob koncu leta 1990 je prenehal veljati Zakon o pospeševanju skladnejšega regionalnega razvoja, ki ga je nadomestil Zakon o spodbujanju razvoja demografsko ogroženih območij v Republiki Sloveniji. Zakon je bil usmerjen predvsem na reševanje demografskih problemov, ki so se pojavili zaradi regionalne politike v preteklih desetletjih. Strnjena demografsko ogrožena območja je opredelil na osnovi dveh demografskih kriterijev: indeksa staranja in indeksa rasti prebivalstva. Ob sprejetju zakona so demografsko ogrožena območja obsegala 61 % površine in 24,6 % prebivalstva Slovenije, kar je

pomenilo precejšnje povečanje obsega območij, upravičenih do posebnih sredstev (Pečar, Farič, 2001, str. 11). Temeljni cilji regionalne politike v tem obdobju so bili izboljšati pogoje za življenje in delo v ruralnih območjih in ohranjanje poseljenosti podeželskih območij. Nabor ukrepov za spodbujanje razvoja demografsko ogroženih območij je obsegal sofinanciranje izdelave razvojnih programov za ta območja, zagotavljanje dela sredstev za izgradnjo lokalne gospodarske infrastrukture, spodbujanje neposrednih investicij v proizvodne dejavnosti (ugodni krediti, subvencioniranje obrestne mere) ter posebne ukrepe na področju družbenih dejavnosti in socialnih storitev (osnovno izobraževanje, zdravstvena oskrba, socialno varstvo, stanovanjske gradnje). (Farič, 1999, str. 65.)

Neposredna regionalna politika je zajemala le demografsko ogrožena območja, vendar je v tem obdobju proces tranzicije in prestrukturiranja povzročil nastanek tudi drugačnih problemov, saj je bil učinek po posameznih regijah različen. Najbolj so bili izpostavljeni sektorji tradicionalnih industrijskih dejavnosti (težka industrija, rudarska, tekstilna industrija), ki so bili večinoma osredotočeni na določenih območjih. Brezposelnost je pričela hitro naraščati in marsikje preseгла 20 %. (Farič, 1999, str. 65.) Ekonomska politika v Sloveniji je reševala te sektorje preko posameznih ministrstev in s posebnimi intervencijami v gospodarstvu. (Kukar, 1997, str. 63.) Večina teh intervencij je imela tudi regionalno razsežnost, vendar je težko oceniti regionalni učinek, prav tako so se nekoordinirani ukrepi posameznih sektorskih politik izkazali za drag in neučinkovit način reševanja regionalnih problemov. Vedno bolj očitno je postajalo, da se bo morala država razvojnih problemov lotiti na drugačen način in v večji meri upoštevati njihov regionalni vidik. (Farič, 1999, str. 66.)

1.3 PRENOVA REGIONALNE POLITIKE V SLOVENIJI (PO LETU 1999)

Slovenija je kljub ozemeljski majhnosti in nizkemu številu prebivalstva zgodovinsko, geografsko in socialnoekonomsko zelo raznovrstna država. Leži na stičišču štirih geografskih enot: Alp, Dinarskega gorstva, Panonske nižine in Jadranskega morja. Je reliefno in biološko izredno pestra dežela s poudarjenim obmejnem značajem in razpršeno poselitvijo. V evropskem prostoru ima Slovenija ugodno lego. Prometna in komunikacijska infrastruktura se še razvijata. Težja prehodnost območij, težavne razmere za poselitev in za organizacijo gospodarskih dejavnosti se premagujejo z gradnjo novih cestnih povezav. Velik pomen ima izgradnja avtocestnega križa. Socialnoekonomske razlike med regijami so precejšnje, čeprav so med vsemi novimi članicami Evropske unije najmanjše.

Prenova regionalne politike v Sloveniji je širok projekt, ki prinaša reformo institucij na nacionalni in lokalni ravni ter vzpostavitev novih institucij na regionalni ravni. Prenova regionalne politike temelji na analizi regionalnih razlik, analizi obstoječe regionalne politike, primerjavi slovenske regionalne politike z regionalno politiko razvitih držav in analizi razvojnih možnosti slovenskih regij.

V letu 1999 je bil sprejet Zakon o pospeševanju skladnega regionalnega razvoja (ZPSRR), ki so mu leta 2000 in 2001 sledili še nekateri podzakonski akti, denimo Sklep o ustanovitvi Sveta za strukturno politiko, pravilnik o delovanju Agencije za regionalni razvoj in regionalnih razvojnih agencij ter različne uredbe, v katerih so podrobneje določeni kriteriji za dodeljevanje spodbud in določitev območij s posebnimi razvojnimi problemi. (Pavlin, 2003, str. 6.)

Novi Zakon o pospeševanju skladnega regionalnega razvoja (1999) prinaša ponovno širšo opredelitev problemskih območij. Poleg demografske ogroženosti upošteva še nekatere druge kriterije za uvrstitev območja med problemska. Najpomembnejša novost, ki jo prinaša novi zakon, je določilo, da je osnovno načelo vzpodbujanja skladnega regionalnega razvoja načelo celovitosti izvajanja regionalne politike na celotnem ozemlju Republike Slovenije (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999).

Posebne pozornosti so deležna še območja s posebnimi razvojnimi problemi (Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, 1999):

- ekonomsko šibka območja;
- območja s strukturnimi problemi in visoko brezposelnostjo;
- razvojno omejevana obmejna območja in območja z omejenimi dejavniki.

1.1.1 Cilji nove regionalne politike

Da bodo Slovenija in slovenske regije v naslednjih letih zmanjšale razvojni zaostanek za povprečjem Evropske unije, bo potreben dolgotrajen proces, ki ga je možno pospešiti le z dvigom konkurenčnosti gospodarstva Slovenije in slovenskih regij. Regionalna razvojna politika naj deluje predvsem v smeri enakomernejšega in trajnejšega regionalnega razvoja. Dolgoročni cilj je doseganje visokega življenjskega standarda in kvalitete življenja ter boljšega zdravja prebivalcev vseh slovenskih regij s pospeševanjem razvoja okolju prijaznega gospodarstva. Takšne cilje bomo v Sloveniji dolgoročno dosegli le z oblikovanjem bolj konkurenčnega narodnega gospodarstva in izboljšanjem človeškega kapitala v vseh slovenskih regijah. Poleg tega bo potrebno izboljšati infrastrukturo ter doseči ustrezno institucionalno organiziranost.

V okviru Strategije regionalnega razvoja so cilji do leta 2006 naslednji: (Strategija regionalnega razvoja Slovenije, 2001, str. 7.)

- zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti in pri življenjskih možnostih med regijami (najmanj ohranitev razlike v kupni moči BDP-ja na prebivalca na razmerju 1,7 : 1 med najbolj in najmanj razvito regijo);
- trajnostni razvoj vseh slovenskih regij in preprečevanje nastajanja novih območij z večjimi razvojnimi problemi (dvig BDP-ja na prebivalca in zmanjšanje registrirane stopnje brezposelnosti v vseh regijah);

- ohranjanje poseljenosti na celotnem ozemlju Republike Slovenije (neto medregijski selitveni saldo ne bo v nobeni regiji večji od -0,5 preb./1000);
- izboljševanje relativnega položaja slovenskih regij v primerjavi s podobnimi regijami v Evropi (merjeno v BDP-ju na prebivalca);
- pospeševanje razvoja okolju prijaznega gospodarstva ter varovanje naravne in kulturne dediščine.

1.4 LOKALNA SAMOUPRAVA V USTAVI REPUBLIKE SLOVENIJE

V svetu in tudi v razvitejših državah srečujemo različne ustavne ureditve lokalne samouprave. Tako sta ponekod struktura in organiziranost lokalne samouprave določeni do podrobnosti, drugje pa srečamo v ustavah le temeljna načela o lokalni samoupravi. Nekatere države pa sploh nimajo ustavno urejene lokalne samouprave. Srečamo tudi različne opredelitve funkcij, stopnjevitosti, avtonomnosti lokalne samouprave, pa tudi več vrst organov, aktov, odnosov do države in nekaterih drugih zadev. Posledično se po državah razlikujeta tudi ustavnopravni pomen in vloga lokalne samouprave. (Strnad Kos, 2003, str. 4.)

V Ustavi RS (Šmidovnik, 1995, str. 156–168.), kjer so zapisana temeljna politična načela in družbene vrednote, je tudi lokalna samouprava dobila posebno mesto. Med ta načela sodi tudi določba o lokalni samoupravi, ki je zagotovljena v 9. členu ustave. V nadaljnjem besedilu ustave pa je lokalni samoupravi posvečeno celo poglavje oziroma podpoglavje s sedmimi členi, od 138. do 144. člena. To je v primerjavi z drugimi ustavami razmeroma obsežno besedilo, ki sorazmerno podrobno ureja nekatera bistvena vprašanja lokalne samouprave z določbami, ki v ustavi same postavljajo stroge meje sistema lokalne samouprave v slovenski državi.

Prebivalci Slovenije uresničujemo lokalno samoupravo v obliki lokalne skupnosti. Ustava kot obliko lokalne skupnosti navaja le občine. V 143. členu navaja še t. i. širše lokalne samoupravne skupnosti, v katere pa se zgolj neobvezno povezujejo občine. Tu govorimo o regijskem povezovanju. S stališča ustave so obvezne lokalne skupnosti v Republiki Sloveniji le občine.

Ustava postavlja načela za financiranje občin. Izhaja iz ideje o samofinanciranju občin, računa pa tudi z manj razvitimi občinami, ki jim mora država, tako kot povsod po svetu, zagotavljati določena dodatna sredstva, da bi lahko opravljale svoje naloge. Po besedilu ustave se občine financirajo iz lastnih virov. Občinam, ki zaradi slabše gospodarske razvitosti ne morejo v celoti zagotavljati opravljanja svojih nalog, država v skladu z zakonsko določenimi načeli in merili zagotovi tako imenovano finančno izravnavo.

Pri reformi lokalne samouprave gre v prvi vrsti za jasno delitev pristojnosti med državo, njenimi organi in organi lokalnih skupnosti. Občina ima v izvorni pristojnosti vse tiste funkcije, ki so vitalnega pomena za življenje in delo ljudi na njenem območju in se tudi

mного racionalneje in učinkoviteje uresničujejo v lokalnih skupnostih kot preko centralnih oblasti.

Obseg delovanja lokalne samouprave je razmeroma velik in zajema večino nalog, ki so pomembne za vsakodnevno življenje ljudi. Ustava tudi določa, da lahko država po predhodnem soglasju občine ali širše samoupravne lokalne skupnosti z zakonom prenese nanjo opravljanje posameznih nalog iz državne pristojnosti, če za to zagotovi tudi sredstva. V tem primeru se izvaja nadzor s strani državnih organov, ali je njihovo delo primerno in dovolj strokovno.

Uvajanje lokalne samouprave (Vlaj, 1996. str. 452-459) na temelju Ustave Republike Slovenije ter zakonov o lokalni samoupravi, o referendumu za ustanovitev občin ter za določitev njihovih območij, o ustanovitvi občin, o financiranju občin in drugo ni enkratno dejanje. Reforma lokalne samouprave ima tri sestavine: funkcionalno, teritorialno in organizacijsko. Nobena od njih ni končana in tudi ne bo. Z reformo oziroma z uvedbo novih občin je bil odpravljen komunalni sistem, v katerem je bila občina tako imenovana družbenopolitična skupnost, ki je večinoma delovala v imenu in za račun države, lokalna skupnost pa je potekala predvsem v krajevnih skupnostih. Takratna občina je bila težko primerljiva s klasično občino v Evropi.

V novi občini kot temeljni obliki samouprave so dane možnosti za zadovoljevanje osnovnih potreb občanov. To so fiziološke potrebe, potrebe po varnosti in pripadnosti, ki imajo še vedno primarno naravo. Iz teh potreb izvirajoči interesi so vezani na določeno ozemlje (teritorij ali območje) in pogojeni z zavestjo o pripadnosti nekemu ozemlju. Tipične lokalne zadeve na komunalnem, socialnem in kulturnem področju je mogoče opravljati na relativno majhnih območjih in ob takšnem številu prebivalcev, da je še mogoče oblikovati pristno samoupravno skupnost. Za potrebe t. i. višjega ranga – samospoštovanje, samouresničevanje – pa so okviri lokalne skupnosti preozki, saj je te potrebe in interese mogoče uspešneje zagotavljati v oblikah združevanja ljudi na širši ravni. Gre predvsem za spoštovanje človekovih pravic. Zato je zakonsko predvideno povezovanje občin v pokrajine oziroma druge širše lokalne skupnosti.

1.5 VRSTE OBČIN

Zakon o lokalni samoupravi določa tri vrste občin:

- navadne,
- mestne,
- občine s posebnim statusom.

Občina mora biti sposobna zadovoljevati potrebe in interese svojih prebivalcev in izpolnjevati druge naloge v skladu z zakonom. Na njenem teritoriju morajo biti naslednje ustanove:

- osemletno šolanje (popolna osnovna šola),

- primarno zdravstveno varstvo občanov (zdravstveni dom ali zdravstvena postaja),
- preskrba z življenjskimi potrebščinami (trgovina z živili in mešanim blagom),
- komunalna dejavnost (oskrba s pitno vodo, odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrba z električno energijo),
- poštne storitve,
- finančne storitve hranilnice ali banke,
- knjižnica (splošno izobraževalna ali šolska),
- prostori za upravno dejavnost lokalnih skupnosti.

Občina mora imeti najmanj 5000 prebivalcev, zakon pa dovoljuje tudi izjeme. V tem primeru govorimo o navadni občini. Zakon uvaja v sistem poleg mestne občine še mesto, ki ima poseben status znotraj »navadne občine«. Mesto je večje urbano naselje, ki se po velikosti, ekonomski strukturi, gostoti prebivalstva, naseljenosti in zgodovinskem razvoju razlikuje od drugih naselij. Imeti mora najmanj 3.000 prebivalcev. V čem je status mesta, zakon ne govori.

Kriteriji za oblikovanje mestnih občin so strožji v kakovostnem in kvantitativnem pogledu. Mestna občina se lahko ustanovi na območju mesta zaradi enotnega prostorskega in urbanističnega urejanja, zadovoljevanja komunalnih potreb in planiranja razvoja. Mestna občina je gosto in strnjeno naselje ali več naselij, povezanih v enoten prostorski organizem in mestno okolico, ki jo povezuje dnevna migracija prebivalstva. Ustava sama je glede mestne občine določila le še to, da ta občina opravlja tudi z zakonom določene naloge iz državne pristojnosti, ki se nanašajo na razvoj mest. Mestna občina mora imeti najmanj 20.000 prebivalcev in najmanj 15.000 delovnih mest. Biti mora geografsko, gospodarsko in kulturno središče svojega gravitacijskega območja.

Državni zbor podeli poseben status občinam, kadar je izražen poseben interes države za ohranitev poselitve in razvoj posameznih območij. To so občine na gorskih, obmejnih, narodnostno mešanih, ekološko degradiranih in razvojno šibkih območjih.

Velike razlike v gostoti poselitve in površini občin niso slovenska posebnost, ampak jih poznajo povsod, tudi v državah z doseženo visoko ravno samostojnih lokalnih skupnosti. Za pravo lokalno skupnost so namreč bistvenega pomena odnosi med ljudmi, izhajajoči iz skupnih potreb in interesov, ne glede na velikost lokalne skupnosti.

Z velikostjo občin, merjeno s številom prebivalcev, je neposredno povezan dejavnik, ki v veliki meri vpliva na obseg in kakovost javnih dobrin in storitev. Gre za ekonomsko moč občin. Število in struktura podjetij, ki imajo sedež na območju občin, izobrazbena in predvsem starostna struktura prebivalstva, zaslužki prebivalcev, občinsko premoženje, razvitost obstoječe infrastrukture so najbolj pomembni dejavniki, katerih skupna rezultanta opredeljuje stopnjo gospodarske razvitosti in možnost nadaljnjega razvoja posameznih občin. (Babič, 1995, str. 79–80.)

Razvitejše občine imajo seveda boljši izhodiščni položaj za uspešno delovanje. Višja stopnja razvitosti omogoča lažje zbiranje sredstev za opravljanje nalog lokalnega pomena. Večji obseg in kakovost javnih dobrin in storitev pomeni tudi ugodnejše pogoje za bivanje in poslovanje, kar je dodatna spodbuda za hitrejši razvoj.

Slovenija je danes razdeljena na 194 občin, od katerih jih ima šest manj kot 1000 prebivalcev (najmanjša je občina Hodoš). Največ občin šteje med 1.000 in 5.000 prebivalcev (46 %), sledijo jim občine od 10.000 do 100.000 prebivalci (27 %, od tega je največja občina Kranj), samo dve pa sta takšni, ki štejeta več kot 100.000 prebivalcev (Ljubljana in Maribor). V primerjavi z državami članicami Evropske unije (Brezovnik, Oplotnik, 2003, str. 31.) ima Slovenija številnejše občine. Francija ima kar 97,7 % lokalnih skupnosti, ki štejejo manj kot 5.000 prebivalcev, Češka Republika 92,4 %, Italija 87,2 %.

Tabela 1: Najmanjše in največje slovenske občine po številu prebivalcev na dan 31. 12. 2003

OBČINA	Število prebivalcev
Hodoš	338
Kranj	52.638
Maribor	112.558
Ljubljana	267.563

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.

Januarja 1993 (Vlaj, 1996, str. 460-464.) je skupina strokovnjakov Sveta Evrope razpravljala s slovenskimi strokovnjaki in zavzela stališče, da morajo biti temelj lokalne samouprave močne občine. Izogibati bi se morali pretiranemu drobljenju, da bi se izognili razočaranju prebivalcev nad občinami, ki v praksi ne bi mogle opravljati nalog, ki jim jih nalaga zakon. Občine naj bi imele splošno pristojnost, da lahko samostojno urejajo in rešujejo zadeve javnega interesa na lokalni ravni. Strokovnjaki so menili, da je določilo ustave, ki prenos pristojnosti z države na občine veže na soglasje občine, recept za administrativno zmedo. Prenos pristojnosti bi moral biti opravljen poenoteno, razen če so zelo dobri objektivni razlogi za drugačno ravnanje.

1.6 ORGANIZIRANOST, NALOGE IN FINANCIRANJE OBČIN

IV. poglavje Zakona o lokalni samoupravi govori o organih občine. To so: občinski svet, župan in nadzorni odbor.

Občinski svet je najvišji organ odločanja o vseh zadevah v okviru pravic in dolžnosti občine. Odloča tudi o zadevah, ki so iz državne pristojnosti na občino prenesene z zakonom.

Župan predstavlja in zastopa občino. Predstavlja občinski svet, ga sklicuje in vodi seje občinskega sveta, nima pa pravice glasovanja.

Nadzorni odbor je najvišji organ nadzora javne porabe v občini. V okviru svoje pristojnosti: opravlja nadzor nad razpolaganjem s premoženjem občine, nadzoruje namenskost in smotrnost porabe proračunskih sredstev ter nadzoruje finančno poslovanje uporabnikov proračunskih sredstev. Delo nadzornega odbora je javno, vendar je pri svojem delu kljub temu dolžan varovati osebne podatke ter državne, uradne in poslovne skrivnosti, ki so tako opredeljene z zakonom, drugim predpisom ali z akti občinskega sveta in organizacij uporabnikov proračunskih sredstev, in spoštovati dostojanstvo, dobro ime ter integriteto posameznikov. Nadzorni odbor o svojih ugotovitvah, ocenah in mnenjih izdela poročilo s priporočili in predlogi. Občinski svet, župan ter organi porabnikov občinskih proračunskih sredstev so dolžni obravnavati poročilo nadzornega odbora ter upoštevati njegova priporočila in predloge v skladu s svojimi pristojnostmi.

»Osnovni namen oblikovanja decentraliziranih enot (Oplotnik, Križanič, 2002, str. 6.) je doseganje večjih narodnogospodarskih koristi, kot bi bile dosežene, če decentralizacije ne bi bilo.« Država zato razdeli naloge na nižje upravne ravni, kjer se ponavadi opravljajo z ustavo in zakoni določene naloge v javnem interesu. Država mora skrbeti za makroekonomsko stabilizacijo, nacionalno varnost in prerazdeljevanje dohodka, medtem ko lokalne in regionalne skupnosti prevzemajo tiste naloge, ki jih država zaradi svoje narave ne zmore dovolj učinkovito opravljati. Pri tem gre predvsem za dobavo tistih javnih dobrin, katerih poraba je tudi sicer omejena na meje decentraliziranih enot. Glavni namen decentralizacije je doseganje višjih stopenj narodnogospodarskih koristi s tem, da se s pomočjo oblikovanja decentraliziranih enot bolj približamo dejanskim potrebam okolja. Potreba po decentraliziranih enotah se veča z demografsko, geografsko, kulturno in ekonomsko raznolikostjo okolja.

V pristojnost lokalnih skupnosti (Babič, 1995, str. 65.) spadajo različne naloge, ki jih lahko razdelimo v štiri skupine:

- naloge, za katere so značilni eksterni učinki – pobiranje in deponiranje odpadkov, javni red in varnost, gasilstvo;
- čiste javne dobrine in storitve – ceste, parki, prostorsko načrtovanje;
- naloge, ki imajo značaj monopola – oskrba z vodo, plinom ipd.;
- meritorne dobrine: izobraževanje, zdravstvo, stanovanjske storitve, sociala ipd.

Tipične zadeve lokalnega pomena so zlasti komunalne zadeve, skrb za osnovno varstvo otroka in družine, skrb za socialno ogrožene, invalide in ostarele, skrb za javni red in varnost, načrtovanje in urejanje prostora, itd.

Lokalne skupnosti imajo velike pristojnosti na področju socialnih storitev: pomoč na domu starejšim osebam, pomoč neporočenim materam, rehabilitacija invalidov, pomoč

brezposelnim itd. Socialno področje je precej bolj poudarjeno v evropskih, zlasti v skandinavskih državah. Tudi v Sloveniji se mu pripisuje velik pomen.

V pristojnosti lokalne skupnosti (ponekod obveznega, drugod neobveznega značaja) pa so tudi naslednje naloge: izgradnja in vzdrževanje lokalnega cestnega omrežja, javna snaga, požarna varnost, zagotavljanje osnovnih zdravstvenih storitev in drugo (na področju kulture, športa, javnih prevoznih sredstev; le-te ponavadi niso obvezne, ampak se izvajajo glede na izražene potrebe lokalnega prebivalstva).

Iz določil Zakona o lokalni samoupravi (1998) lahko razberemo nekaj skupin nalog, ki sodijo med izvirne pristojnosti občin. To so naloge, ki jih opravlja občina za zadovoljevanje potreb svojih prebivalcev:

- omogočanje vseh oblik gospodarskega razvoja občine,
- upravljanje občinskega premoženja,
- gradnja, vzdrževanje in urejanje lokalnih javnih cest, javnih poti in drugih javnih površin,
- pospeševanje vzgojno-izobraževalne, turistične, kulturne in drugih dejavnosti,
- pospeševanje gradnje stanovanj, omogočanje najemnega socialnega sklada stanovanj,
- urejanje in skrb za lokalne javne službe,
- urejanje komunalnih zadev: javna snaga, urejanje zelenih površin, urejanje in gospodarjenje s komunalnimi objekti in napravami,
- naloge s področja sociale.

Najpomembnejše vprašanje, s katerim se srečujemo od uvedbe novega sistema lokalne samouprave, je, kako zagotoviti občinam finančna sredstva za izvajanje tistih nalog, ki jih morajo opravljati po ustavi in zakonu. Že v Ustavi (1991) je določeno (142. člen), da se občina financira iz lastnih virov in da občinam, ki zaradi slabše gospodarske razvitosti ne morejo v celoti zagotoviti opravljanja svojih nalog, država v skladu z zakonsko določenimi načeli in merili zagotovi dodatna sredstva.

Evropska listina lokalne samouprave (1996) v 9. členu določa finančne vire lokalnih skupnosti. Po določilih tega člena evropske listine morajo biti finančni viri lokalnih skupnosti v skladu z nalogami, ki jih določa ustava in zakon. Finančni viri naj bodo raznovrstni in prilagodljivi tako, da sledijo dejanskemu gibanju stroškov; vsaj del finančnih virov lokalnih skupnosti mora izvirati iz krajevnih davkov in taks, katerih višino lahko v okviru zakona določajo občine same. Občinam, ki zaradi slabše razvitosti ne morejo v celoti zagotoviti opravljanja svojih nalog, država v skladu z zakonsko določenimi načeli in merili zagotovi dodatna sredstva. Gre za finančno izravnavo, ki jo v Sloveniji prejema približno 85 % občin. Največji delež občinskih prihodkov je dohodnina. Ostali prihodki pa so lahko: obresti na depozite, najemnine za stanovanja in poslovne prostore, prihodki od prodaje premoženja, komunalni prispevki, samoprispevek, davek na dediščine in darila,

davek na dobitke od iger na srečo, upravne takse, krajevne turistične takse, komunalne takse itd.

2. PREDSTAVITEV OBČINE KOZJE

2.1 KRATKA ZGODOVINA

Na območju občine Kozje so se v srednjem veku razvili trije trgi: Kozje, Podsreda in Pilštanj.

Kozje je omenjeno že leta 1016, trške pravice je dobilo pred letom 1384. Leta 1802 je Kozje postalo sedež župnije in dekanije Pilštanj, leta 1855 pa sedež sodnega senata in davčnega okraja, orožniške postaje in drugih uradov. (Med Bočem in Bohorjem, 1984, str. 103.) Kraj Kozje je prikazan na Slikah 4 in 5 v Prilogi 9.

Trg Pilštanj (Slika 6 v Prilogi 9) se je oblikoval med dvema vrhovoma; na enem od njiju je stal pilštanjski grad, imenovan Peilenstein, ki se prvič omenja že leta 963, na sosednjem vrhu pa drenski grad, ki se je imenoval Hartenstein. Na Pilštanju je bila tudi ena izmed obveščevalnih postaj, ki je s kresovi naznanjala prihod Turkov v deželo. Trg Pilštanj se prvič omenja leta 1404 in ima tlorisno zasnovo s pravokotnim tržnim prostorom. V trgu je bilo v preteklosti razvito lončarstvo, kamnoseštvo, sušenje drnul, izdelovanje »drnulovca« pa je pilštanjska posebnost. Svojo vlogo je trg začel izgubljati v 19. stoletju, ko so premaknili cesto v dolino reke Bistrice; takrat je večino tržnih funkcij prevzelo Lesično. Pilštanj je ohranil samo še funkcijo farnega središča. (Med Bočem in Bohorjem, 1984, str. 105.)

Trg Podsreda (Slika 9 v Prilogi 9) se je razvil na križišču cest, ki vodijo v Kozje, Bistrico ob Sotli in Brestanico. Nad naselbino stoji grad Podsreda (Slika 10 v Prilogi 9), ki je bil prvič omenjen leta 1213. Kot trg se Podsreda prvič omenja leta 1377. Imela je običajne trške pravice in privilegije, na kar spominja še danes ohranjen pranger (sramotilni steber). Naselje je doživelo razcvet v srednjem veku, ko pa je trg sredi 18. stoletja pogorel, si razvojno ni več opomogel. (Med Bočem in Bohorjem, 1984, str. 107.)

Na območju sedanje občine so pred prvo svetovno vojno obstajale številne majhne občine, ki so pripadala okrajnemu sodišču v Kozjem. V obdobju med obema vojnama so bile tu tri občine: Kozje, Pilštanj in Podsreda, ki so bile od leta 1924 združene v takrat ustanovljenem šmarskem okraju. Samostojna občina je nato obstajala do leta 1958, ko se je še z nekaterimi združila v občino Šmarje pri Jelšah.

2.2 GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI IN LOKACIJA OBČINE KOZJE

Občina Kozje obsega 89,7 km², večinoma gričevnato-hribovitega območja vzhodne Slovenije. Predstavlja osrčje pokrajine, ki se imenuje Kozjansko (svet med štirimi rekami –

Savo na jugu, Savinjo na zahodu, Voglajno na severu in Sotlo na vzhodu). Južni del, v katerem leži občina Kozje, označujemo kot pravo Kozjansko ali srednje Sotelsko. Tu prevladuje hribovit svet s posavsko-predalpskimi značilnostmi. Značilna pokrajina je vidna na Sliki 11 v Prilogi 9. Pokrajina se iz gozdnate na zahodu postopoma spreminja v vinorodno na jugu. (Romih, 2000, str. 3.) Skoraj po sredini celotnega območja teče reka Bistrica s pritoki obeh Sušic, Zagorskega potoka, Bister grabna, Duple in Rihtarjevega grabna. Medtem ko znaša nadmorska višina sveta ob reki Bistrici med 200 in nekaj čez 300 metrov, ležijo najvišji deli proučevanega območja (Veternik) na višini 500 do 700 metrov. Ob reki Bistrici se razprostira za občino Kozje relativno pomemben, sicer pa manjši ravninski pas sveta. (Belak, Duh, Pašič, 1998, str. 6.) Na Sliki 12 v Prilogi 9 je označena meja občine Kozje.

Občina Kozje je ena izmed šestih občin, ki so leta 1994 nastale iz razpadle občine Šmarje pri Jelšah. 31. 12. 2003 je imela 3386 prebivalcev. Meji na naslednje občine: Šentjur pri Celju, Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Brežice in Krško. Občino sestavlja šest krajevnih skupnosti in triindvajset naselij. Kozje kot središče občine je od nekaterih večjih krajev v Sloveniji različno oddaljeno. Razdalje so prikazane v spodnji tabeli.

Tabela 2: Oddaljenost Kozja od večjih slovenskih mest in krajev

Mesto, kraj	Oddaljenost v km
Celje	34
Rogaška Slatina	26
Podčetrtek	12
Brežice	32
Ljubljana	107
Maribor	72
Portorož	235
Murska Sobota	129

Vir: Microsoft, AutoRoute Express, Europe 98.

V Tabeli 1 v Prilogi 1 so naštetna naselja, ki se nahajajo v občini Kozje, in število prebivalcev po teh naseljih. V največjih krajih v občini prebiva 1255 ljudi, kar pomeni, da živi dobra tretjina (37,24 %) prebivalcev v strnjenih naseljih občine Kozje.

3 PRIKAZ SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINI KOZJE

V tej točki bom prikazala sedanje stanje v občini Kozje. Poskusila bom opisati vse sfere življenja, ki so pomembne za normalno delovanje in razvoj neke lokalne skupnosti oziroma občine. Posebej bom opisala demografsko, infrastrukturno in gospodarsko okolje.

3.1 DEMOGRAFSKO OKOLJE

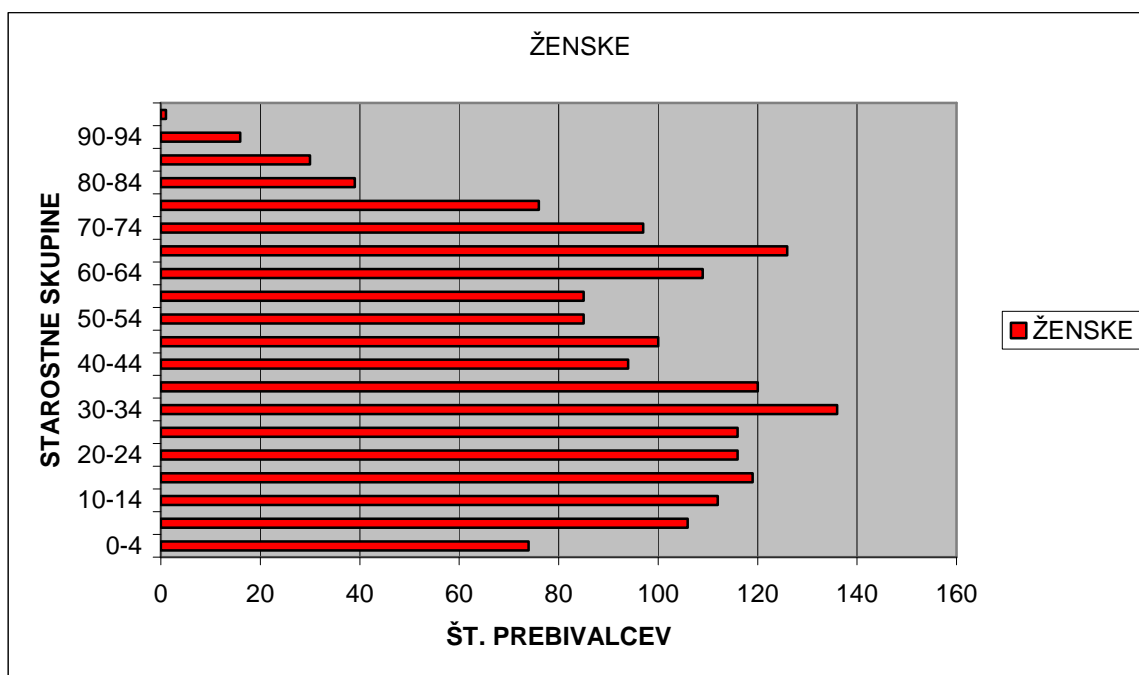
Na območju občine Kozje živi na 89,7 km² 3386 prebivalcev, od tega je 1686 moških in 1700 žensk. To pomeni, da je povprečna gostota prebivalstva na tem območju 37,7 prebivalcev na km². Če to gostoto primerjamo z gostoto prebivalstva v Savinjski regiji, kateri občina Kozje pripada in ki znaša 107,8 prebivalcev na km², ugotovimo, da gre za slabše poseljeno občino. Ti predeli že dolgo časa veljajo za demografsko ogroženo območje. Razlog za to je predvsem v pretežno ruralnem okolju, ki ljudem ne daje zadostnih pogojev za preživetje. Že sama geografska zgradba terena ne omogoča dovolj intenzivnega kmetijstva ali pa gospodarskega razvoja. Zato je v preteklosti prihajalo do množičnega praznjenja kmetij in odseljevanja v mesta, kjer so si prebivalci poiskali boljše možnosti za zaslužek.

V zadnjih letih kljub vsemu beležimo nekoliko bolj stabilno število prebivalstva, čeprav še vedno rahlo upada. Ne gre pa več za praznjenja celotnih vasi ali zaselkov tako kot na primer v 70. letih prejšnjega stoletja. (Med Bočem in Bohorjem, 1984, str. 187.) V obdobju 1971–1991 je število prebivalstva v občini padlo skoraj za polovico. Število prebivalstva od leta 1948 je prikazano v Tabeli 2 in v Sliki 3 v Prilogi 2.

Ko analiziramo prebivalce po starostnih razredih, ugotovimo, da je največ žensk v starostni skupini od 30 do 34 let in v starostni skupini od 65 do 70 let. Vmes zeva rahla vrzel, ki je posledica manjše stopnje rodnosti v vojnem času in času takoj po vojni. Največ moških prebivalcev občine Kozje je v starostnih razredih od 30 pa do 50 let. Iz obeh grafikonov je razvidno, da v zadnjih 15 letih stopnja rodnosti pada.

Prebivalstvo v občini Kozje se stara. To nam nakazuje indeks staranja, ki je za leto 1999 v občini Kozje znašal 102. To pomeni, da sta bila na 100 prebivalcev, mlajših od 15 let, 102 prebivalca starejša od 65 let. V letu 2003 se je indeks staranja v občini Kozje povečal na 115,4. Za Slovenijo je bil v letu 2003 indeks staranja 100,8. Prebivalstvo v občini Kozje je torej v povprečju še starejše kot v Sloveniji. Takšna sestava prebivalstva predstavlja dodatni problem za spodbujanje razvoja območja. Več starega prebivalstva pomeni namreč tudi več upokojencev, manj delovno sposobnih ljudi. Veča se razpon med delovno aktivnim prebivalstvom in vzdrževanim prebivalstvom.

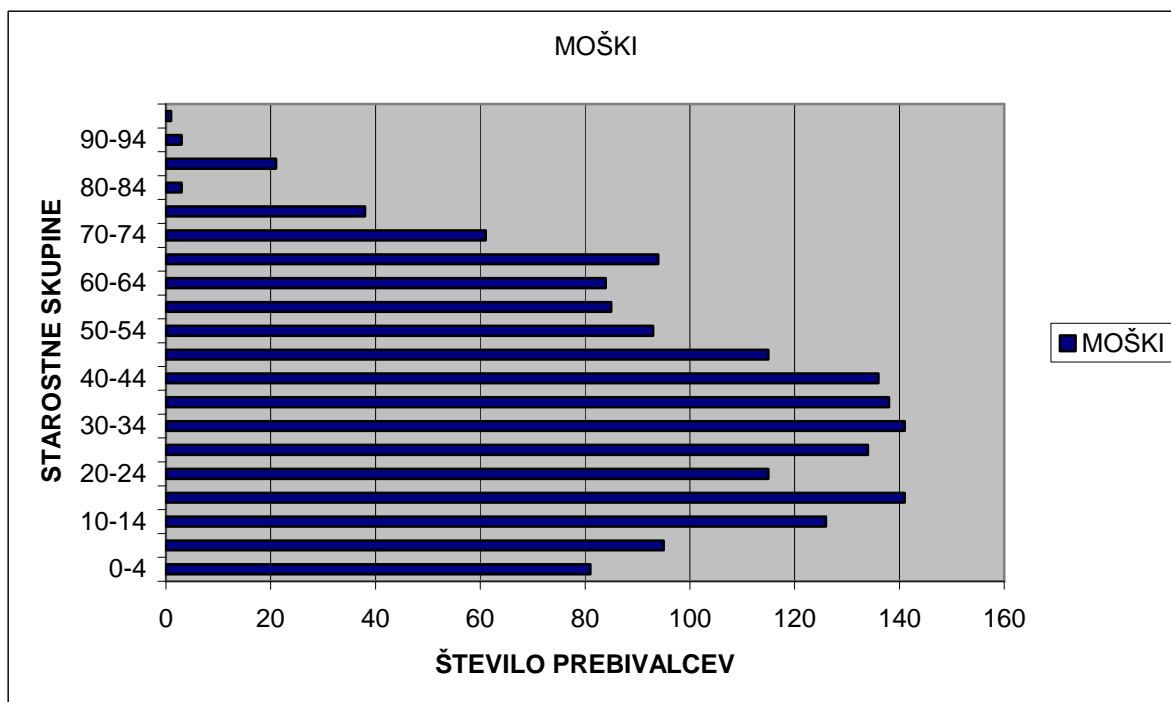
Slika 1: Ženske po starostnih skupinah v občini Kozje na dan 31. 12. 1999

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2000.

Sliki 1 in 2 kažeta tudi na večje število žensk nad starostjo 80 let, kar je še en dokaz, da imajo ženske daljšo življenjsko dobo, tudi v občini Kozje.

Slika 2: Moški po starostnih skupinah v občini Kozje na dan 31. 12. 1999

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2000.

Kot sem že omenila, se ljudje ne odseljujejo več množično. Neto selitveni prirast, ki pomeni razliko med priseljenimi in odseljenimi prebivalci, se je v zadnjih petih letih zelo različno gibal.

Tabela 3: Priselitve in odselitve v občini Kozje v letih od 1999 do 2003

LETO	Priseljeni			Odseljeni			Neto selitveni prirast
	Skupaj	Iz drugih občin	Iz drugih držav	Skupaj	Iz drugih občin	Iz drugih držav	
1999	39	37	2	37	35	2	2
2000	34	34	-	24	21	3	10
2001	18	14	4	38	34	4	-20
2002	44	32	12	41	33	8	3
2003	34	30	4	38	34	4	-4

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2000, 2001, 2002, 2003, 2004.

Tako je bil leta 1999 in 2002 dokaj izravnani okoli ničle, leta 2000 je znašal 10, leta 2001 pa kar -20. Ob koncu leta 2003 je znašal -4, kar pomeni, da so se 4 ljudje več odselili kot priselili. Pri migracijah gre tudi za osebe, ki se poročijo v to občino ali pa se zaradi poroke preselijo v kakšno drugo občino. Nekaj priseljencev iz tujine, ki jih statistika občasno beleži, pomeni predvsem starejše ljudi, ki so delali v tujini, se sedaj upokojili in so prišli živeti v domovino. Razlog za odseljevanje je predvsem v tem, da mladi ne dobijo zaposlitve v domačem okolju in so jo prisiljeni iskati drugje. Ker je območje kar oddaljeno od večjih središč, to velikokrat pomeni tudi selitev ljudi bliže kraju zaposlitve. Veliko prebivalcev je dnevnih migrantov, kar pomeni, da se dnevno vozijo v oddaljene kraje zaposlitve in se zvečer spet vračajo.

Po zadnjih podatkih Statističnega urada Republike Slovenije je bilo februarja 2005 v občini Kozje 798 delovno aktivnih prebivalcev, od tega 453 zaposlenih in 345 samozaposlenih oseb. 10 oseb je delalo v javnih delih. Stopnja registrirane brezposelnosti je bila 14,6 %, kar občino Kozje uvršča med slovenske občine z visoko stopnjo brezposelnosti. (Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.)

Največji delež brezposelnih v januarju 2005, in sicer kar 49,3 %, predstavljajo tisti, ki imajo I. ali II. stopnjo izobrazbe. S III. ali IV. stopnjo strokovne izobrazbe je bilo 23,7 % brezposelnih, 21,9 % brezposelnih pa ima končano V. stopnjo izobrazbe. Najmanj nezaposlenih je med tistimi, ki imajo končano VI., VII. ali VII. stopnjo izobrazbe, to je skupaj 5,1 %. (Zavod RS za zaposlovanje, OS Celje, Mesečne informacije za februar 2005.)

V občini bi mogoče morala vzbujati skrb stopnja izobraženosti prebivalcev. Od skupaj 2847, ki po starosti ustrezajo kriterijem, jih je 30 (1,1 %) brez kakršnekoli izobrazbe, 289 (10,2 %) jih ima nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. Osnovnošolsko izobraževanje jih je uspešno zaključilo 1176 (41,3 %), srednjo pa 1207 (42,3 %). 68 (2,4 %) jih ima končano

višjo šolo, 69 (2,7 %) pa visoko. Podiplomski študij je uspešno zaključilo le 8 prebivalcev občine Kozje. Če izobrazbeno strukturo primerjamo s Slovenijo, ugotovimo, da so višje stopnje za občino Kozje predvsem za nepopolno osnovno in osnovno izobrazbo. Leta 2003 je imelo na ravni Slovenije končano samo osnovnošolsko izobrazbo le 26,1 % prebivalcev, starih nad 15 let. To je za 15,2 odstotni točki manj kot v občini Kozje. Obratna razlika se pojavi pri ljudeh s srednješolsko izobrazbo. V občini Kozje jih je za 11,8 odstotnih točk manj kot v Sloveniji. Deleži po izobrazbeni strukturi za izbrane občine in Slovenijo so prikazani v Tabeli 9 v Prilogi 7.

3.2 INFRASTRUKTURNO OKOLJE

Razvoj občine Kozje še dodatno otežuje dokaj slabo razvita infrastruktura. Tukaj imam v mislih predvsem prometno infrastrukturo. Že sama lega in naravnogeografske značilnosti imajo velik vpliv. Občina je kar precej odmaknjena od osrednjega dela Slovenije, je zelo blizu meje s Hrvaško. Čez ta del Slovenije je možen samo cestni promet. Je pa zato na zelo pomembnem stičišču, saj je v bistvu med dvema avtocestama, in sicer Maribor–Koper ter Jesenice–Brežice–Zagreb. Povezava poteka po cesti iz smeri Bistrica ob Sotli, skozi Kozje, do Šentjurja pri Celju. Gre za regionalno cesto, ki je bila zgrajena še v času SFRJ, dokončana pa šele leta 1997, ko so asfaltirali še zadnji odsek na relaciji Lesično–Prevorje. V zelo slabem stanju sta regionalni cesti Lesično–Imeno in Kozje–Prelasko, ki v bistvu občino Kozje povezujeta s sosednjo občino Podčetrtek. Ti dve cesti se počasi po odsekih obnavljata. Dodatne težave pri tem predstavlja gričevnat in zelo razgiban teren. Začela se je tudi rekonstrukcija ceste, ki povezuje Lesično in Zagorje s Planino pri Sevnici. Sicer imajo vsa naselja, vasi, trgi, zaselki in posamične hiše na območju občine urejen dovoze in dostope, vendar mnoge lokalne ceste in krajevne poti niso grajene v skladu z veljavnimi gradbenimi standardi. Približno 30 % vseh cest je redno vzdrževanih s strani podjetja VOC (Vzdrževanje in obnova cest, d. d.), tudi v zimskem času, ostali del pa krajani vzdržujejo kar sami. (Belak, 1998, str. 13.)

V občini je vzpostavljen medkrajevni avtobusni promet s Celjem in Krškim, vendar redne linije vozijo samo 2 do 3-krat dnevno. Pogosteje vozijo avtobusi v času pouka, ko gre za dodatni šolski prevoz. Železniške povezave ni. Najbližja postaja je v Imenem, ki se nahaja v občini Podčetrtek. Tam je tudi manjše športno letališče.

Na področju prometne infrastrukture bo morala občina veliko ukrepati, saj mora prometni sistem prispevati k ustvarjanju kakovostnega in konkurenčnega prostora, k zagotavljanju humanega, zdravega, varnega in ekološko ustreznega bivalnega okolja ter k doseganju enakovrednih prostorskih pogojev za harmoničen razvoj na vseh območjih.

Precej dobro je razvita telekomunikacijska infrastruktura. Telekom Slovenije je leta 1996 posodobil omrežje in s tem tudi povečal kapacitete, ker je prešel na optične kable. Omogočeno je tudi vzpostavljanje ISDN in ADSL priključkov, kar pomeni sodobnejši in kakovostnejši prenos podatkov. Telefonski priključek ima 70 % hiš.

Na celotnem območju občine Kozje je speljana elektrifikacija.

Oskrbo z vodo ima v upravljanju podjetje OKP – Javno podjetje za komunalne storitve, d. o. o., iz Rogaške Slatine. V večino vasi in zaselkov je speljano javno vodovodno omrežje. Nekaj posameznikov v občini ima svoja lastna zajetja vode. Sicer pa je občina Kozje zadnji dve gospodinjstvi, ki do takrat še nista bili povezani na vodovodno omrežje, z letem povezala v začetku leta 2003.

Urbana naselja (Lesično, Pilštanj, Kozje, Podsreda) imajo zgrajeno kanalizacijo, za nekatera izmed njih so že izdelani izvedbeni projekti čistilnih naprav, drugod so še v idejnih zasnovah. Manj urbana naselja so bila do sedaj posamično reševana, pri novogradnjah skladno z veljavnimi predpisi.

Podjetje OKP – Javno podjetje za komunalne storitve, d. o. o., Rogaška Slatina skrbi tudi za odvoz odpadkov. Odpadke odvažajo v centralno deponijo Tunkovec pri Rogaški Slatini. Način zbiranja odpadkov je različen, od individualnih smetnjakov pri hišah (Kozje, Podsreda, Lesično, Drensko Rebro, Ješovec) do skupnih zabojnikov.

Kar se tiče športne infrastrukture, se ta nanaša predvsem na športne objekte. Tako sta v Kozjem in v Lesičnem športni igrišči pred osnovno šolo. V Kozjem se nahaja tudi stadion s tenis igriščem. V Lesičnem služi kot pomožni športni objekt dvorana v kulturnem domu. Igrišče za mali nogomet so zgradili v Podsredi, Zagorju in na Bučah. V teh primerih je šlo za samoiniciativo krajanov, občina je prispevala samo del finančnih sredstev in pomagala pri pridobivanju ustrezne dokumentacije.

Veliko bo treba postoriti še na področju informacijske podpore o občini. Namreč zelo težko so dostopne informacije o občini. Primanjkuje primerljivih podatkov. Tudi za urejenost podatkov nihče posebej ne skrbi. Seveda je eden izmed vzrokov tudi v majhnosti občine.

3.3 GOSPODARSKO OKOLJE

3.3.1 KMETIJSKE DEJAVNOSTI

Kmetijstvo je v občini Kozje zelo pomembna dejavnost, vendar je zaradi različnih vzrokov (slaba infrastruktura, nekonkurenčnost posameznih kmetijskih panog, miselnosti ljudi ...) zaostalo. Samo od kmetijstva lahko po evropsko primerljivih kriterijih živi le nekaj gospodinjstev.

Po kriterijih za opredelitev območij z omejenimi naravnimi dejavniki spada samo del občine Kozje med nižinsko območje, vseh ostalih 22 naselij v občini pa spada med gričevnato-hribovita območja. Poleg tega je okrog 30 % vseh kmetij uvrščenih med strme kmetije. Zaradi naravnih danosti je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

opredelilo celotno območje občine Kozje za območje z omejenimi dejavniki za kmetovanje. Povprečna velikost kmetije je nekaj nad tremi hektari kmetijskih površin. Značilna za tukajšnje kmetije je zelo neugodna posestna struktura. Gre za veliko razdrobljenost parcel, za raznoliko kakovost parcel večine kmetij, omejitvena dejavnika sta tudi hribovitost in plazovitost. Posledica velike razdrobljenosti kmetijskih površin in drugih oteževalnih dejavnikov kmetovanja je neugodno tržno stanje v kmetijstvu. Kmetije so tradicionalno zelo samooskrbno usmerjene, kar je predvsem posledica pogojev bivanja in dela na tem območju. Velik problem predstavljajo tudi negotovi in nestimulativni tržni pogoji, kar vodi do nezaupanja med ljudmi. (Romih, 2000, str. 10.)

Kmetijske površine so leta 2000 zavzemale 4.117 hektarjev, gozdov in nerodovitnih površin je bilo 4.833 hektarjev. Podrobna delitev kmetijskih površin je v Tabeli 4.

Tabela 4: Kmetijske površine na območju občine Kozje v letu 2000

	POVRŠINA v ha	DELEŽ v %
NJIVE IN VRTOVI	868	21,0
SADOVNJAKI	19	0,5
VINOGRADI	157	3,5
TRAVNIKI IN PAŠNIKI	3.073	75
SKUPAJ	4.117	100

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev 2000.

Od vseh kmetijskih površin je kar 75 % travnikov in pašnikov. To je tudi pričakovati, saj gre predvsem za gričevnat in hribovit svet. Zaradi erozije in spiranja rodovitne prsti so pogoji za njive v takih predelih dosti slabši. Travniki in pašniki so najcenejši način, da taka območja ne ostanejo v zaraščanju. Ravno zato v občini prevladuje živinoreja pred poljedelstvom. Njive so kmetje naredili bolj v ravninskih predelih ali pa na planotah. Značilnost podeželskega okolja je, da ima vsaka hiša tudi svoj vrt in da si ljudje doma pridelajo vsaj zelenjavo za domačo uporabo. Vinogradništvo se omejuje na obdelavo majhnih vinogradov za samooskrbo, zato je delež vinogradov v kmetijskih površinah dokaj nizek.

Na območju občine Kozje je bilo pri popisu kmetijskih gospodarstev leta 2000 evidentiranih 540 kmetij. Izmed teh kmetij prevladujejo proizvodno mešano usmerjene kmetije, ki se ukvarjajo z živinorejo (predvsem govedorejo), vinogradništvom, sadjarstvom in poljedelstvom, nekaj pa je tudi kmetij, ki ustvarjajo prihodek izključno v nekmetijstvu. Čistih kmetij, ki ustvarjajo prihodek izključno iz kmetijstva, je približno 10 %. Glavni tržni proizvodi so mleko, goveje meso, svinjsko meso, grozdje, vino in sadje. Velikost in število kmetij sta prikazana v Tabeli 5. Ugotovimo lahko, da se deleži po velikostnih razredih med občino Kozje in Slovenijo ne razlikujejo zelo veliko. Vidno odstopanje je pri velikosti kmetij od 5 do 10 ha. Takih kmetij je v občini Kozje za 8 odstotnih točk več kot v Sloveniji. Manjših od 2 ha pa je v Sloveniji manj za 8,3 odstotne točke kot v občini Kozje.

Tabela 5: Število in velikost kmetij v občini Kozje in v Sloveniji v letu 2000

VELIKOST KMETIJE	ŠTEVILO KMETIJ	DELEŽ (KOZJE)	ŠTEVILO KMETIJ V SLOVENIJI	DELEŽ (SLO)
manj kot 2 ha	99	18,3	22997	26,6
od 2 do 5 ha	183	33,8	30380	35,2
od 5 do 10 ha	181	33,6	22053	25,6
večje od 10 ha	77	14,3	10890	12,6
skupaj	540	100	86320	100

Vir: Popis kmetijskih gospodarstev 2000.

Večina kmetij v občini Kozje je premajhnih, da bi lahko pomenile preživetje in zaslužek. V primerjavi z velikostjo kmetij v Evropski uniji take kmetije tudi ne morejo biti konkurenčne na trgu s svojimi proizvodi. Dosti kmetov težave z majhnostjo kmetije rešuje z najemom. V najem vzamejo površine, ki jih drugi ne obdelujejo. To je pozitiven pojav, saj tako ne prihaja do zaraščanja travnikov in pašnikov z grmovjem. Problem majhnosti kmetij je v prihodnosti rešljiv z dokupi, združitvami in dolgoročnimi najemi.

Najbolj zastopana dejavnost je živinoreja (pretežno govedoreja), sledita ji prašičereja in drobnica. Obseg reje drobnice se v zadnjem času povečuje, saj je to zelo primerna panoga za hribovito pokrajino, kjer prevladujejo travniki.

Druga najbolj zastopana panoga je vinogradništvo. Pridelava grozdja je usmerjena v proizvodnjo belih in rdečih vin z geografskim poreklom; gre v glavnem za lahka, sveža, pitna vina.

V sedANJI strukturi sadjarstva je veliko starih, slabo oskrbovanih sadovnjakov, ki dajejo nekvalitetne in drobne plodove, primerne predvsem za predelavo.

Kljub temu, da leži večina kmetijskih površin pod 600 m. n. v., so pridelovalne razmere slabe in težke zaradi naslednjih dejavnikov (Belak, 1998, str. 4.):

- konfiguracija zemljišč omejuje ali onemogoča uporabo kmetijske mehanizacije,
- klimatske razmere v povezavi s talnimi kategorijami slabo vplivajo na rastlinsko pridelavo,
- mnoge kmetije so oddaljene od gospodarskih in administrativnih središč,
- dostopnost do kmetij je slaba.

Povprečno je bilo v zadnjih nekaj letih za prodajo namenjenih (in v enem letu tudi prodanih) pridelkov in drugih proizvodov na vseh kmetijah, članicah Kmetijske zadruga Šmarje (Interne evidence Kmetijske zadruga Šmarje pri Jelšah):

- okrog milijon litrov mleka,
- od 300 do 400 mladih pitanih goved,
- okrog 300 telet po 100 kg,

- okrog 4.000 prašičev (manjših, vmesno pitanih in bekonov),
- 100 ton sadja (predvsem sliv in jabolok), primerne za industrijsko predelavo,
- nekaj nad 100 ton grozdja.

Po ocenah vodstva Zadruga Šmarje je okrog 50 kmetij z nekoliko večjimi površinami in z nekoliko boljšo opremljenostjo, vendar jih je dosti brez nasledstva. Prav toliko naj bi bilo kmetij, kjer je kmetovanje glavni (ne pa edini) vir dohodka. Tehnično-tehnološka opremljenost kmetij je relativno slaba, glavni razlog za to so premajhne nespecializirane kmetije, ki ne prenesejo visokih vlaganj v drage, kasneje pa slabo izkoriščene stroje in drugo opremo.

3.3.2 INDUSTRIJSKE DEJAVNOSTI

V občini Kozje deluje 130 podjetij, od tega je 19 gospodarskih družb (med katerimi je zajetih tudi 6 podjetij, ki imajo v občini Kozje svoje poslovne enote), 100 samostojnih podjetnikov in 2 zavoda.

Gospodarske družbe zaposlujejo 358 ljudi, samostojni podjetniki 144 in zavoda 14 ljudi. Od skupno 516 zaposlenih, jih je iz občine Kozje 398. Največ ljudi zaposlujeta Konfekcija Mont Kozje (91)¹ in Steklarna Rogaška PS Dekor Kozje (71).

V občini Kozje deluje 19 gospodarskih družb; med njimi prevladujejo podjetja, ki se ukvarjajo s trgovinsko dejavnostjo, sledijo pa podjetja, ki se ukvarjajo s predelovalnimi dejavnostmi. Po velikosti spadata samo Konfekcija Mont in Steklarna Rogaška Slatina PS Dekor Kozje med srednje velika podjetja, vsa ostala so mala podjetja. Med 19 gospodarskimi družbami, ki imajo sedež v občini, jih je 16 registriranih kot družba z omejeno odgovornostjo, tri pa kot družba z neomejeno odgovornostjo.

Konfekcija Mont, d. o. o., se je kot podjetje z največ zaposlenimi v občini Kozje specializiralo v izdelavi oblačil za šport in prosti čas; njihovi glavni proizvodi so izdelki, polnjeni s pravim gosjim puhom, ki je znan kot najboljši toplotni izolator. Blagovna znamka Mont zagotavlja zimskim in poletnim oblačilom najvišjo kakovost in jih uvršča v sam vrh svetovne ponudbe tovrstnih oblačil. V bogatem izboru oblačil bo našel nekaj zase vsak pohodnik, planinec, lovec ali visokogornik. Del proizvodnje je namenjen izdelavi damskih hlač in kopalnih plaščev. Izdelujejo tudi posteljnino, polnjeno s puhom, bombažne trenirke in majice iz trikotaže. Certifikat kakovosti ISO 9001, ki ga je družbi podelila ugledna mednarodna pooblaščenca ustanova BVQ-I London, je še posebej pripomogel h kvalitetnejšemu poslovanju. Konfekcija Mont Kozje se je več let aktivno vključevala v razvoj območja, na katerem živijo njeni delavci, hkrati pa sponzorirala več športnih in kulturnih prireditev na Kozjanskem. Vendar je v zadnjem času tako kot večina tekstilnih podjetij v Sloveniji tudi podjetje Mont v težavah. Posluje negotovo. Prihodnost podjetja ni znana, zagotovo pa se ji ne obetajo rožnati časi.

¹ Podjetje Mont Kozje je v času popraviljanja in zaključne faze tega diplomskega dela objavilo stečaj. Podatkov za nazaj nisem spreminjala.

Rogaška Dekor, d. o. o., je v sestavi Steklarne Rogaška. Steklarna je s svojimi svetovno priznanimi proizvodi velik izvoznik, saj predstavlja izvoz v strukturi prihodka okoli 80 %. Njihovi najpomembnejši kupci so iz ZDA, Italije, Japonske, Anglije. Nekdanjemu predsedniku ZDA, Billu Clintonu, so ob obisku v Sloveniji podarili v Dekorju izdelan šah s steklenini figurami in šahovnico.

Strategijo razvoja najbolje predstavljajo naslednji, že izoblikovani programi:

- brusilnica Dekor kot osnovni program,
- unikatni program GRY kot program z višjo stopnjo dodelave,
- program embalaže Estet, ki se od leta 1998 uresničuje v okviru samostojnega podjetja Estet, d. o. o.; ob osnovnem programu proizvodnje embalaže je prevzel še funkcijo logističnega centra za embalažo za potrebe celotne Steklarne »Rogaška crystal«.

Poseben pomen dajejo tudi razvoju turističnih dejavnosti v njihovem okolju, zaradi česar je bila posodobljena prodajalna z njihovimi izdelki, načrtujejo pa tudi ureditev »turistične poti«, ki se bo zaključila z arhivsko zbirko stekla in umetninami v steklu, ki nastajajo v Kozjem. Tudi podjetje Rogaška Dekor, d. o. o., se sooča z raznimi težavami. Obrat v Kozjem nameravajo počasi zapreti. Gre samo za vprašanje časa. Kaj se bo zgodilo z zaposlenimi, ni znano. Nekaj jih bo zagotovo prestavljeno v druge enote Steklarne Rogaške.

Poleg teh največjih podjetij, ki se ukvarjata z industrijsko proizvodnjo, so v občini še tri manjša podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo dvigalnih in transportnih naprav (Border d. o. o.), proizvodnjo izdelkov iz betona, cementa in mavca (Ekod, d. o. o.) in s proizvodnjo obutve (Harvey, d. o. o.). Trenutno je eno izmed najbolj uspešnih podjetij v občini podjetje Rajmax, d. o. o. Podjetje se ukvarja z izdelavo in montažo aluminijastih in PVC oken, vrat, žaluzij, rolet itd.

3.3.3 STORITVENE DEJAVNOSTI

Največ podjetij v občini Kozje se ukvarja z dejavnostjo prevoznitva (to so predvsem samostojni podjetniki), temu pa sledijo gostinske dejavnosti ter trgovina.

3.3.3.1 Tržne storitve

Na območju občine Kozje lahko najdemo podjetje Kiderič in Kiderič, d. n. o, ki se ukvarja s cestnim tovornim prometom. Temu lahko prištejemo še 36 samostojnih podjetnikov, ki skupaj zaposlujejo 47 ljudi in se ukvarjajo z enako dejavnostjo.

Med večjimi ponudniki trgovinskih storitev je poslovalnica Mercatorja v Kozjem, Trgovina Švajger, Marija Švajger, s. p., v Kozjem in Podsredi ter Trgovina Volavšek Robert, s. p., v Lesičnem. Ostale trgovine so manjše, ki preskrbujejo manjše kraje oziroma zaselke ali pa se ukvarjajo s prodajo bolj specifičnih izdelkov; na primer prodaja

avtomobilskih delov, gradbeni material, vrtnarsko opremo itd. V Kozjem in Lesičnem sta tudi trgovini Kmetijske zadruge Šmarje.

Med ostale storitve, ki so na voljo prebivalcem občine Kozje, sodijo frizerske storitve, računovodstvo in davčno svetovanje, izobraževanje, snemanje filmov in videofilmov in oglaševanje.

3.3.3.2 Javne storitve

Med javne storitve sodijo: šolstvo, zdravstvo, kultura in šport. Nosilci teh dejavnosti so neprofitne organizacije. Na območju Občine Kozje so štiri zavodi: Osnovna šola Kozje, Osnovna šola Lesično, Spominski park Trebče in MER Evrocenter za management in razvoj. Po dejavnosti sodi sem tudi Glasbena šola, registrirana kot s. p.

Poslanstvo šol in otroškega vrtca je vzgoja in izobraževanje mladih. Skupno obiskuje obe šoli povprečno 320, vrtec pa 60 otrok. Navedene institucije zaposlujejo 35 ljudi.

Na območju občine deluje na področju zdravstva Zdravstvena postaja Kozje s splošno in zobno ambulanto. V eni izmed splošnih ambulant se izvaja zasebna družinska praksa. V Kozjem je tudi enota Celjskih lekarn ter Veterinarska postaja.

MER Evrocenter za management in razvoj je bil ustanovljen v sredini 90. let za družboslovno in humanistično raziskovanje ter razvojno in izobraževalno delovanje. Zavod je usmerjen v regionalni, podjetniški in kmetijski razvoj, ima pa široko razvejano mrežo sodelavcev po Sloveniji in vsej Evropi. Njihova dejavnost temelji predvsem na evropskih znanstvenih konceptih. Poleg domačih slovenskih strokovnjakov managementa in razvoja, soupravljajo zavod tudi vrhunski strokovnjaki iz evropskih držav. Delovanje zavoda ni usmerjeno zgolj lokalno na kozjansko območje, lahko pa bi opravilo na območju občine Kozje pomembno razvojno vlogo. (Belak et al., 1998, str. 28.)

Javni zavod Spominski park Trebče deluje na južnem delu Obsotelja. Ustanovljen je bil z namenom varovanja, spoznavanja in ohranjanja naravnih in kulturnih vrednot ter zgodovinskega izročila na svojem območju, pa tudi z namenom razvijanja in izboljšanja življenjskih pogojev ter iskanja novih možnosti za delo. Od 1. 1. 1995 deluje znotraj Uprave za naravo pri Ministrstvu RS za okolje in prostor. Njegova temeljna naloga je ohranjanje in oživljanje naravne in kulturne dediščine na zavarovanem območju, ki obsega 196 km². To območje se postavlja z nekaj sto primerki kulturnih spomenikov in naravnih znamenitosti: prazgodovinska gradbišča in grobišča, rimske vile, pozno antične višinske utrdbe, srednjeveške cerkve, gradovi in trgi, podeželska stavbna dediščina, spomeniki novejšje zgodovine ...

Skrb za dediščino in njeno ohranjanje (prirejanje razstav, koncertov, ohranjanje šeg in običajev ...) izvaja 12-članski kolektiv parka.

Na območju občine Kozje deluje preko trideset društev. Največ (petnajst) se jih ukvarja s športom, nekateri s kulturo, turizmom, mejnimi gospodarskimi dejavnostmi (npr. z lovom), med njimi tudi kozjerejsko društvo, poleg tega so še prostovoljna gasilska društva, društva rdečega križa, upokojencev in druga. Razvojno je pomembna dejavnost vseh društev, predvsem pa so se doslej izkazala kulturna in turistična društva, ki skrbijo za ohranjanje ljudskega in drugega kulturnozgodovinskega izročila.

3.3.4 TURIZEM

Na območju občine Kozje je turizem šele v razvoju. Največja prednost so objekti naravne in kulturne dediščine. Ohranjeni so ljudski običaji, šege in navade, srednjeveški trgi in gradovi, ki se počasi oživljajo.

Možnosti za razvoj turizma se danes izkoriščajo samo v manjšem obsegu, veliko pa je žal še neraziskanega in neizkoriščenega. Razvojni potenciali turizma na tem področju temeljijo predvsem na neokrnjeni in razgibani pokrajini, bogati naravni in kulturni dediščini, neobremenjenosti z industrijo ...

Območje občine Kozje ima mnogo naravnih in kulturnih spomenikov. Nekateri so naštetih v prilogi št. 2. Nekaj od njih je zaradi boljše predstave prikazanih tudi v slikovni prilogi.

Trenutno deluje v Občini Kozje sedem barov, dve gostilni, kmečki turizem Pirš ter obnovljeni Motel Ribnik. Prenočišča so v Podsredi, z obnovo Motela Ribnik v Kozjem pa je območje bogatejše za deset sob in pestrejšo kulinarično ponudbo. Ob bližnjem ribniku so možne razne športne aktivnosti.

Gostilna »Pri Martinu« stoji v središču srednjeveškega trga Podsreda, v bližini prangerja, Levstikovega mlina (Slika 14 v Prilogi 9) in središča Kozjanskega parka. Nad Podsredo je grad Podsreda. Posebnost je 400 let stara klet.

4 PRIMERJAVA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA OBČINE KOZJE S STANJEM V NEKATERIH SOSEDNJIH OBČINAH IN SAVINJSKI REGIJI

Analiza demografskega okolja nam je pokazala, da je občina redko poseljena, vendar število prebivalcev ne pada več drastično. Prevladuje staro prebivalstvo, kar povzroča negativne učinke tudi v gospodarskem okolju. Še vedno je pomembna dejavnost kmetijstvo, ki ji sledijo industrijske in storitvene dejavnosti. Velik problem predstavlja visoka stopnja brezposelnosti. Dodatno težavo za gospodarstvo predstavljajo dokaj slabe cestne povezave, čeprav se stanje počasi izboljšuje. Še dokaj neizkoriščene so možnosti za razvoj turizma.

V naslednji točki bom ugotovitve iz 3. poglavja primerjala z ožjim okoljem občine Kozje, in sicer s sosednjimi občinami ter Savinjsko regijo, nekatere tudi s Slovenijo. Sosednje

občine so: Bistrica ob Sotli, Podčetrtek, Šentjur pri Celju, Brežice in Krško². Zadnji dve naštetih občini spadata v Spodnjeposavsko regijo. Na tej osnovi bom poskusila poiskati možnosti za nadaljnji razvoj.

4.1 KAZALCI EKONOMSKEGA RAZVOJA

4.1.1 PROIZVODNJA

4.1.1.1 Dodana vrednost na zaposlenega

Dodana vrednost na zaposlenega odraža ekonomsko moč gospodarstva občine. Dodana vrednost (v osnovnih cenah) na zaposlenega je enaka proizvodnji (v osnovnih cenah), zmanjšani za vmesno porabo (v cenah kupcev). Enaka je tudi vsoti sredstev za zaposlene, plačanih drugih davkih na proizvodnjo, zmanjšanih za prejete druge subvencije za proizvodnjo, ter vsoti bruto poslovnega presežka in bruto raznovrstnega dohodka. (Grobler, 2002, str. 8.)

V Tabeli 6 je prikazana dodana vrednost na zaposlenega v 1000 SIT za občino Kozje, za nekatere sosednje občine in za Savinjsko regijo v letu 2002.

Tabela 6: Dodana vrednost na zaposlenega v 1000 SIT za izbrane občine v letu 2002

OBČINA/REGIJA	Dodana vrednost na zaposlenega v 1000 SIT	Indeks Sav. reg. = 100	Indeks SLO = 100
Kozje	1837	37,28	32,87
Podčetrtek	5458	110,75	97,67
Bistrica ob Sotli	3835	77,82	68,63
Šentjur pri Celju	3991	80,99	71,42
Brežice	4307	87,40	77,08
Krško	8298	168,38	148,50
Savinjska regija	4928	100,00	88,19
Slovenija	5588	113,39	100,00

Vir: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2003.

Iz tabele je razvidno, da občina Kozje po tem kazalcu zaostaja za sosednjimi občinami, kot tudi za povprečno vrednostjo v Savinjski regiji, kateri pripada. Dodana vrednost na zaposlenega v občini Kozje znaša dobro tretjino povprečne vrednosti v Savinjski regiji. V primerjavi s Slovenijo pa je indeks še manjši. Večja kot je vrednost, večjo ekonomsko moč gospodarstva pomeni. Po tem lahko sklepamo, da je ekonomska moč gospodarstva občine Kozje dokaj šibka. Vzrok temu lahko iščemo predvsem v slabši gospodarski razvitosti, nezaposlenosti, propadajočih podjetjih.

² Te občine v nadaljevanju in tabelah kratko imenujem sosednje.

4.1.1.2 Dohodnina na prebivalca

Dohodnina je najpomembnejši vir financiranja nalog občine, ki jih ta mora opravljati po ustavi in zakonu. Občinam pripada 35 % prihodkov iz dohodnine. Prihodki iz dohodnine se razporedijo na posamezne občine v razmerju med odmerjeno dohodnino zavezancev, ki imajo stalno bivališče v občini, in odmerjeno dohodnino v državi, in sicer na podlagi podatkov za predpreteklo leto. (Strnad, Kos, 2003.) Kaže tudi kupno moč občine.

Tabela 7: Bruto osnova za dohodnino na prebivalca v SIT za izbrane občine v letu 2003

OBČINA/REGIJA	Bruto osnova na preb. v SIT	Indeks ravni SLO = 100
Kozje	792.854	65,0
Podčetrtek	833.253	68,3
Bistrica ob Sotli	767.811	63,0
Šentjur pri Celju	1.021.595	83,8
Brežice	992.855	81,4
Krško	1.091.763	89,5
Savinjska regija	1.112.183	91,2

Vir: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah, 2004.

Večja kot je bruto osnova za dohodnino na prebivalca, večja je kupna moč prebivalstva, kar pomeni tudi večjo potrošnjo, ki je znak večje gospodarske razvitosti. Iz tabele lahko razberemo, da je dohodnina na prebivalca v treh občinah na Kozjanskem približno enaka. Bistveno manjša je kupna moč prebivalstva občine Kozje v primerjavi s prebivalstvom občin Šentjur pri Celju in Brežice. Še večja je razlika v primerjavi z občino Krško. Po kupni moči zaostaja občina Kozje tudi za Savinjsko regijo. Vendar glede na to, da je v občini 35,8% delovno aktivnega prebivalstva zaposlenega v kmetijstvu, ima glede na povprečje v Sloveniji občina Kozje kar visoko bruto dohodnino na prebivalca.

4.1.1.3 Odstotek delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno prebivalstvo

Na gospodarski razvoj lahko gledamo tudi kot na strukturno spremembo v gospodarstvu in s tem prevlado industrije in storitev. Predvidevamo lahko, da bodo imele bolj razvite občine nižji odstotek delovno aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu in obratno. V Tabeli 3, ki se nahaja v Prilogi 4, je v odstotkih izražen delež delovno aktivnega prebivalstva, zaposlenega v kmetijstvu glede na skupno število prebivalstva in glede na skupno število delovno aktivnega prebivalstva za občino Kozje in nekatere sosednje občine, Savinjsko regijo in Slovenijo. Podatki so za leto 2004. S primerjavo teh podatkov s podatki za leto 2000 ocenjujem, da se je delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno prebivalstvo v tem času zmanjšal.

Oba kazalca, tako delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno prebivalstvo kot tudi delež delovno aktivnega prebivalstva na celotno delovno aktivno

prebivalstvo, nakazujeta na najslabšo razvitost občine Kozje v primerjavi s sosednjimi občinami, s Savinjsko regijo, pa tudi s Slovenijo. V občini Kozje je največji delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu. Kljub težkim pogojem v kmetijstvu je to za nekatere prebivalce očitno edini vir za preživetje. Razlog je lahko v pomanjkanju delovnih mest v drugih dejavnostih, prevelika oddaljenost od večjih krajev, pa tudi v neprimerni izobrazbi. Izredno izstopa delež delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na celotno delovno aktivno prebivalstvo v občini Kozje. Ta vrednost znaša 35,8 %, kar pomeni, da je dobra tretjina delovno aktivnih prebivalcev zaposlena v kmetijskih dejavnostih. Iz tega lahko sklepamo, da je na določenih kmetijah več oseb takih, ki jim kmetovanje pomeni edino dejavnost. Vemo pa, da je večina kmetij premajhnih in ne dosegajo evropskih standardov, da bi nudile zadosten vir dohodka za eno osebo, kaj šele za več. Torej gre v takih primerih v bistvu za nepolno zaposlene osebe. Ta podatek je bistven pri nadaljnjem razvoju občine. Upoštevati je potrebno dejstvo, da je kmetijstvo še vedno zelo pomembna panoga. Prihodnji razvoj bo zato potrebno graditi v tem izhodišču. Zavedati se je potrebno, da občine Kozje ni mogoče čez noč preobraziti v propulzivno območje, temelječe na dejavnostih z visoko dodano vrednostjo.

4.1.2 FAKTORJI EKONOMSKE RASTI – ČLOVEŠKI VIRI

4.1.2.1 Delež aktivnega prebivalstva

Med delovno aktivno prebivalstvo so uvrščene vse osebe, ki so pokojninsko in zdravstveno zavarovane oziroma so v delovnem razmerju na območju Republike Slovenije. Delovno razmerje je lahko sklenjeno za določen ali nedoločen čas, za polni delovni čas ali čas, krajši od polnega. (Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.)

Po podatkih za leto 2004 (Tabela 3 v Prilogi 4) je bil delež delovno aktivnega prebivalstva v skupnem prebivalstvu v občini Kozje nizek. Znašal je 23,3 %. Primerljiv je bil z deležem v občinah Podčetrtek in Šentjur pri Celju, medtem ko je bil v občinah Bistrica ob Sotli, Brežice in Krško ter v Savinjski regiji večji. To so deloma posledice večje brezposelnosti in deloma staranja prebivalstva. Staranje prebivalstva se v tem primeru ne odraža preveč, ker se v ruralnem okolju staro prebivalstvo na kmetih šteje za delovno aktivno prebivalstvo. Še večji razpon med vrednostjo kazalca delež aktivnega prebivalstva se kaže v primerjavi občine Kozje s Savinjsko regijo in Slovenijo. V regiji in Sloveniji je ta kazalec za 17 odstotnih točk večji kot v občini Kozje. V začetku leta 2005 se je delež v občini Kozje rahlo povečal. Vrednost kazalca je bila 23,6 %. (Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.)

Primerjava deleža delovno aktivnega prebivalstva v delovno sposobnem prebivalstvu (starejši od 15 let) nam pokaže, da občina Kozje po tem kazalcu zaostaja tako za sosednjimi občinami kot tudi za Slovenijo (Tabela 4 v Prilogi 4).

4.1.2.2 Stopnja registrirane brezposelnosti

Stopnja registrirane brezposelnosti predstavlja odstotni delež registriranih brezposelnih oseb v aktivnem prebivalstvu v posamezni občini. Prikazana je glede na stalno prebivališče delovno aktivnega prebivalstva in registriranih brezposelnih oseb. (Statistične informacije. Trg dela. 2005, str. 23.)

Glede na to, da je problem zaposlovanja eden osrednjih problemov slabše razvitih gospodarstev, predvidevamo, da bo stopnja registrirane brezposelnosti obratno sorazmerna s stopnjo družbeno-ekonomske razvitosti.

Podatki o brezposelnih v občini Kozje in sosednjih občinah v juliju 2003 in februarju 2005 so po izobrazbi prikazani v Tabeli 9. Tabela 8 pa vsebuje podatke o stopnji registrirane brezposelnosti za februar 2005.

Tabela 8: Stopnja registrirane brezposelnosti za izbrane občine v oktobru 2003 in februarju 2005

OBCINA	Stopnja registrirane brezposelnosti za julij 2003 v %	Stopnja registrirane brezposelnosti za februar 2005 v %
Kozje	17,5	14,2
Bistrica ob Sotli	15,9	15,7
Podčetrtek	15,3	14,5
Šentjur pri Celju	13,8	12,2
Brežice	15,9	12,7
Krško	15,1	12,2
Slovenija	11,2	10,3

Vir: Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.

Statistične informacije. Trg dela. Oktober 2003.

Stopnja registrirane brezposelnosti je februarja 2005 v občini Kozje znašala 14,2 %, kar je za 3,9 odstotnih točk več, kot je bila stopnja registrirane brezposelnosti v Sloveniji. Podobno visoko stopnjo imata tudi neposredno sosednji občini Bistrica ob Sotli in Podčetrtek. Rezultat tega kazalnika nakazuje na nizko stopnjo družbeno-ekonomske razvitosti občine v primerjavi s sosedami. Na žalost se je po tem času situacija še poslabšala, saj so se pojavile težave tako v Montu, d. o. o., kot tudi v Steklarni Rogaška. Dodatna težava je tudi ta, da je večina brezposelnih starejših in z najnižjo stopnjo izobrazbe. Takim osebam se je zelo težko prekvalificirati, izobraziti ali sploh popolnoma spremeniti delovno okolje. Nekateri delavci, ki so ostali brez službe in so prijavljeni na zavodu za zaposlovanje, so začeli prejemati socialno pomoč. Veliko je takih, ki so ugotovili, da se jim ne splača hoditi v službo za minimalne plače, če podoben znesek dobijo kot socialno pomoč, če niso nikjer zaposleni.

Iz Tabele 8 lahko razberemo tudi, da se je stopnja registrirane brezposelnosti od julija 2003 do februarja 2005 zmanjšala v vseh občinah, v občini Kozje pa za 3,3 odstotne točke. Trend nadaljnega upadanja ni pričakovati zaradi že omenjenih težav dveh največjih podjetij v občini.

Iz Tabele 9 na strani 30 se da razbrati problem. Največ brezposelnih je med tistimi, ki imajo najnižjo izobrazbo. Za takšne ljudi je tudi težje iskati novo službo, saj so zahteve delodajalcev vedno večje. Velik delež nezaposlenih v občini Kozje predstavljajo ženske. Tukaj se odražajo težave podjetja Mont Kozje, d. o. o., ki zaposluje pretežno žensko delovno silo in je v preteklosti veliko odpuščalo.

Tabela 9: Brezposelne osebe po izobrazbi v izbranih občinah na dan 31. 1. 2005

OBČINA	VSI	ŽENSKE	STOPNJA IZOBRAZBE V %				
			I. in II.	III. in IV.	V.	VI.	VII in VIII
KOZJE	219	127	49,3	23,7	21,9	1,4	3,7
BISTRICA OB SOTLI	88	45	52,3	28,4	17,0	-	2,3
PODČETRTEK	218	119	46,3	28,4	22,5	0,9	1,8
ŠENTJUR pri CELJU	1.052	618	41,8	27,1	27,1	1,3	2,7

VIR: Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, OS Celje, Mesečne informacije za februar 2005.

4.1.3 FAKTORJI EKONOMSKE RASTI – NARAVNI VIRI

4.1.3.1 Kmetijska površina na prebivalca

Kmetijska zemljišča so opredeljena kot zemljišča, ki so primerna za kmetijsko pridelavo. Sem spadajo kmetijska zemljišča v zaraščanju, neobdelana kmetijska zemljišča ali pa kmetijska zemljišča v uporabi. Več kot je teh zemljišč, večji naravni potencial ima občina in s tem tudi večje možnosti za razvoj kmetijstva. Seveda je razvoj kmetijstva odvisen tudi od strukture kmetijskih zemljišč. Pomembno je, da je čim manj zemljišč v zaraščanju. Opuščanje kmetij in zaraščanje zemljišč vpliva tudi na sam videz pokrajine, ki ga je treba ohranjati. Tudi neobdelanih kmetijskih površin naj bi bilo čim manj ali pa sploh nič.

V občini Kozje je vseh kmetijskih površin 4.117 ha, gozdov in nerodovitnih površin pa 4.833 ha. (Belak, 1998, str. 4.) Tako znaša celotna kmetijska površina na prebivalca v občini Kozje približno 2,5 ha na prebivalca. V Savinjski regiji je ta kazalec ocenjen na 0,87 ha celotne kmetijske površine na prebivalca.

Kmetijstvo je v občini Kozje še zelo pomembna panoga. Sama velikost kmetijskih površin nam ne pove, za kakšno kakovost teh površin gre. Namreč, zelo hriboviti predeli so težji za

obdelovanje kot ravninski. V proučevani občini gričevnata in hribovita območja kar prevladujejo. S kmetijstvom se v povprečju ukvarja več ljudi kot v sosednjih občinah ali Savinjski regiji. Tako je tudi prav, da je celotna kmetijska površina na prebivalca večja kot v regiji. Če izračunamo še specifično gostoto (kmetijska površina v ha/št. delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu), dobimo rezultat, da občina Kozje po tem kazalcu za regijo zaostaja za 7,9 ha na delovno aktivnega prebivalca v kmetijstvu. Še večji razpon je v primerjavi s Slovenijo in znaša 11,7 ha na delovno aktivnega prebivalca v kmetijstvu. Rezultati so prikazani v Tabeli 5 v Prilogi 4.

4.2 DEMOGRAFSKI KAZALNIKI, SOCIALNI KAZALNIKI IN KAZALNIKI ŽIVLJENJSKE RAVNI

4.2.1 ŠTEVILO IN STRUKTURA PREBIVALSTVA

4.2.1.1 Naravno gibanje prebivalstva

Naravno gibanje prebivalstva je v veliki meri odvisno od stopnje rodnosti in stopnje smrtnosti oziroma od njune razlike. Medtem ko je stopnja rodnosti le deloma odvisna od ekonomskih dejavnikov, pa je močno odvisna od demografskih in socioloških dejavnikov. Stopnja rodnosti je negativno povezana z urbanizacijo, industrializacijo in izobraženostjo. Stopnja smrtnosti pa je odvisna od življenjskih in zdravstvenih razmer v občini in je obratno sorazmerna z ravnjo razvitosti.

V Tabeli 10 sem prikazala naravno gibanje števila prebivalstva za občino Kozje in sosednje občine v letu 2003. V Prilogi 5 so v Tabeli 6 prikazani relativni kazalniki: stopnja rodnosti, stopnja smrtnosti in relativni prirastek.

Tabela 10: Naravno gibanje števila prebivalstva po spolu za izbrane občine, 2003

OBČINA/REGIJA	ROJENI			UMRLI			PRIRAST		
	Skupaj	M	Ž	Skupaj	M	Ž	Skupaj	M	Ž
Kozje	39	26	13	53	30	23	-14	-4	-10
Bistrica ob Sotli	9	5	4	18	10	8	-9	-5	-4
Podčetrtek	47	33	14	53	30	23	-6	3	-9
Šentjur pri Celju	182	87	95	210	123	87	-28	-36	8
Brežice	179	94	85	271	131	140	-92	-37	-55
Krško	237		104	290	157	133	-53	-24	-29
Savinjska regija	2257			2598			-341		

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.

Dejstvo je, da je v Sloveniji negativni prirast prebivalstva. Nobena izjema ni niti občina Kozje. V tem pogledu se tudi ne razlikuje od sosednjih občin. Število prebivalstva v občini Kozje že vse od leta 1991 počasi upada. Razlogi so lahko v slabših življenjskih in

zdravstvenih razmerah, zaradi česar je potem večja smrtnost. Vpliv ima tudi starostna struktura. V občini je pretežno staro prebivalstvo. V letu 2002 je povprečna stopnja smrtnosti za občino Kozje znašala 15,9. To pomeni, da je na 1000 prebivalcev v povprečju umrlo 15,9 ljudi. V primerjavi z ostalimi občinami in Savinjsko regijo je bila to najvišja stopnja smrtnosti. Težke socialne razmere, vedno slabši pogoji za zaposlitev pa botrujejo tudi zmanjšani rodnosti. Stopnja rodnosti je bila v občini Kozje leta 2002 12,7 ‰. Na 1000 prebivalcev se je rodilo 12,7 otrok. Za vse primerjane občine in za Savinjsko regijo velja negativni naravni prirast. V tem se odraža splošno ekonomsko in socialno stanje. Mladi se težko odločajo za otroke, če se še sami težko preživljajo.

4.2.1.2 Prebivalstvo po starostni strukturi

Po podatkih za leto 2004 je bilo v občini Kozje 15,1 % mlajših od 14 let, 66,3 % jih je bil v starosti od 15 do 64 let, ostalo (18,6 %) pa so bili prebivalci, starejši od 65 let. Podatki za občino Kozje in sosednje občine so prikazani v Tabeli 7 v Prilogi 5. Prebivalstvo v občini se stara, kar je posledica upadanja natalitete in podaljševanja življenjske dobe. Povprečna starost prebivalca v letu 2002 je bila 41,53 let. Z leti se viša. Staranje prebivalstva predstavlja dodaten problem v ruralnem okolju, saj se ostareli kmetje štejejo za delovno aktivno prebivalstvo, kljub temu, da nekateri ne morejo več delati. Tudi kmečke pokojnine so zelo nizke in ne omogočajo normalnega preživetja. Deleži po starostnih skupinah so v sosednjih občinah in v Savinjski regiji zelo podobni kot v občini Kozje, tako da to v bistvu zrcali težavo celotne države.

4.2.2 SELITVE

Po podatkih, ki so na voljo, je bil v letu 2003 letni obseg priselitev in odselitev približno izenačen. Takoj se opazi, da je selitveni prirast nekoliko večji v občinah Podčetrtek in Šentjur pri Celju, ki sta v Savinjski regiji dosti bolj razviti kot občina Kozje. Še večji pa je prirast v občinah Brežice in Krško, ki pa je že po do sedaj opisanih kriterijih v prednosti pred občino Kozje. Razlog za priseljevanje ljudi je predvsem v tem, da je tukaj mirno in še dokaj neonesnaženo okolje. To privabi dosti upokojujencev ali starejših prebivalcev v te kraje, ki obudijo stare, podedovane domačije ali pa kupijo zapuščene domačije, za katere nihče ne skrbi. Tudi cena nepremičnin je v primerjavi z drugimi občinami nižja, tako da se nekateri kljub oddaljenosti področja odločijo za nakup.

V Tabeli 11 so predstavljene selitve v letu 2003 za občino Kozje in sosednje občine.

Tabela 11: Selitve za izbrane občine v letu 2003

OBČINA	Priseljeni			Odseljeni			Selitveni prirast oz. padec
	skupaj	iz drugih občin	iz tujine	skupaj	iz drugih občin	iz tujine	
Kozje	34	30	4	38	34	4	-4
Bistrica ob Sotli	22	16	6	18	8	10	4
Podčetrtek	51	42	9	25	23	2	26
Šentjur pri Celju	247	168	79	227	182	45	20
Brežice	284	146	138	196	109	87	88
Krško	539	169	370	399	187	212	140

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.

Splošna stopnja priselitve v letih 2001–2003 je bila za občino Kozje v povprečju 9,3. To pomeni, da se je v tem času priselilo 9,3 prebivalcev na 1000 prebivalcev. Splošna stopnja odselitve je bila večja, in sicer 11,3. Na 1000 prebivalcev se jih je v letih 2001–2003 v povprečju odselilo 11,3. Če primerjamo te izračune s podatki za Savinjsko regijo, ugotovimo, da so selitvena gibanja v občini Kozje bolj pogosta. Razlika je predvsem pri odseljivanju. V Savinjski regiji se je v letih 2001–2003 v povprečju odselilo le 6,8 prebivalcev, kar je za 4,5 odtisočne točke manj. Selitvene stopnje so za izbrane občine, Savinjsko regijo in Slovenijo predstavljene v Tabeli 8 v Prilogi 6.

4.2.3 IZOBRAZBA

Izobraževalni sistem – njegova razvitost in prilagodljivost – je eden ključnih dejavnikov potencialnega razvoja regije ali občine in njene konkurenčnosti. Za novo ekonomijo na prelomu tisočletja je značilen pomen znanja in izobrazbe v gospodarstvu in družbi. Težišče gospodarskega razvoja prehaja na kvalificirano in visoko izobraženo delovno silo, izobrazbeni minimum postaja srednja izobrazba. Učinkovit sistem izobraževanja in usposabljanja je torej ključen za povečanje in ohranjanje konkurenčnih prednosti.

Na področju izobraževanja sta v občini Kozje dve osnovni šoli in en vrtec. V srednje šole se vozijo dijaki v oddaljene kraje (Šentjur pri Celju – Srednja kmetijska in gospodinjska šola Šentjur, Celje, Brežice, Krško, Rogaška Slatina). Študentje se imajo možnost izobraževati v Ljubljani, Mariboru, Portorožu ali Kranju, v zadnjem času pa se vse več programov izvaja kot študij na daljavo tudi v Celju.

V Tabeli 12 primerjamo izobrazbeno strukturo po številu prebivalcev za primerjane občine. Če to preračunamo v odstotke (Tabela 9 v Prilogi 7), dobimo rezultate, ki ponovno pokažejo, da občina Kozje zaostaja za sosednjimi občinami. Tako ima kar največji odstotek (11,3 %) prebivalcev, ki so brez ali pa imajo nepopolno osnovnošolsko izobrazbo. V vseh drugih občinah je ta odstotek manjši. Deleža prebivalcev z osnovno in srednjo stopnjo izobrazbo se gibljeta malo nad 40 %. V drugih občinah je delež prebivalcev s samo

osnovnošolsko izobrazbo manjši, s srednješolsko izobrazbo pa večji kot v občini Kozje. Tistih, ki imajo končano VI. in VII. stopnjo izobrazbe, je v občini Kozje najmanj (2,4 oziroma 2,7 %).

Tabela 12: Prebivalstvo izbranih občin, staro 15 let ali več, po izobrazbi, popis 2002

Občina	Skupaj	Izobrazba					
		brez izobrazbe	nepopolna osnovna	osnovna	srednja	višja	visoka
Kozje	2847	30	289	1176	1207	68	77
Bistrica/Sotli	1233	5	106	504	543	34	41
Podčetrtek	2700	-	231	1040	1254	82	67
Šentjur/Celju	15469	146	1095	4957	7961	614	696
Brežice	19844	129	1573	5246	10964	862	1070
Krško	23144	195	2158	6604	12008	922	1257

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.

V zadnjih treh letih (glede na podatke za leto 2002 in šolsko leto 2003/04) se je povečalo število študentov v vseh prej omenjenih občinah, razen v občini Bistrica ob Sotli. Podatki so predstavljeni v Tabeli 13. Povečevanje števila študentov je seveda pozitiven znak. Vendar so razlogi za to lahko različni. Velikokrat se dijaki odločijo za študij, ker ne dobijo službe s končano srednjo izobrazbo. Toda to še ni največji problem. Problem bo nastal, ko doma ne bo dovolj prostih delovnih mest za vse diplomante, kar bo sprožilo nov proces, ki pa ni dobrodošel za razvoj občine, in sicer beg možganov. Visoko izobraženi, ki ne bodo dobili dela, primerne za svojo izobrazbo, bodo odšli delati v druge kraje, večja središča ali celo v tujino. S tem bo spet primanjkovalo ustreznih kadrov, ki bi lahko bili vodilni v razvoju občine.

Rezultati, ki nam jih daje Tabela 13, kažejo, da občina Kozje nič kaj ne zaostaja po številu študentov na 100 prebivalcev za ostalimi primerjanimi občinami. Malo več študentov na prebivalca je v občini Šentjur pri Celju. Zaostaja pa občina Kozje po tem kriteriju za Savinjsko regijo, in sicer kar za enega študenta na 100 prebivalcev. Število študentov na 100 prebivalcev v Sloveniji je le za 0,61 študentov večje.

Tabela 13: Število študentov za izbrane občine v šolskem letu 2002/03 in v šolskem letu 2003/04

OBČINA	Št. študentov š. l. 2001/02	Št. študentov š. l. 2003/04	Št. študentov na 100 preb. v š. l. 2003/04
Kozje	107	126	3,72
Bistrica ob Sotli	36	53	3,60
Podčetrtek	121	128	3,85
Šentjur pri Celju	915	823	4,44
Brežice	800	809	3,29
Krško	1114	1043	3,73
Savinjska regija	12630	13046	5,07
Slovenija	87499	86357	4,33

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2004.
Statistični letopis Republike Slovenije 2003, 2003.

4.2.4 KAZALNIKI ŽIVLJENJSKE RAVNI

Predvidevamo, da potrošne dobrine (tako njihova količina kot kakovost) pozitivno vplivajo na kakovost življenja posameznika. Kot spremenljivke življenjske ravni se v različnih raziskavah največkrat pojavljajo število TV, telefonskih in internetnih priključkov, število zdravnikov, avtomobilov na 100 prebivalcev. Višja je družbeno-ekonomska razvitost prebivalstva, večja je njihova kupna moč, zato si le-ti lahko privoščijo več potrošnih dobrin. Predvidevamo, da obstaja pozitivna povezanost med številom avtomobilov in stopnjo družbeno-ekonomske razvitosti.

V občini Kozje je na vsakih sto prebivalcev 48 avtomobilov. Ta podatek se giblje malo pod povprečjem za celotno Savinjsko regijo. To je razvidno iz Tabele 10 v Prilogi 8. Odstopanja med ostalimi primerjanimi občinami niso zelo velika. Danes so prebivalci občine Kozje na nek način primorani imet več avtomobilov, saj so avtobusne povezave med kraji zelo slabe ali pa jih sploh ni. Železniški promet tako ali tako ni vzpostavljen na tem območju.

Kazalnik življenjske ravni je tudi število zdravnikov na 100 prebivalcev. V občini Kozje sta 2 zdravnika, kar pomeni, da ta kazalec znaša 0,06 zdravnika na 100 prebivalcev. Drugače gledano pomeni to, da na vsakega zdravnika odpade v povprečju približno 1690 pacientov. V letu 2001 je bilo po podatkih Zdravstvenega statističnega letopisa Slovenija 2002 v Sloveniji 929 zdravnikov splošne prakse. To pomeni 0,05 zdravnika na 100 prebivalcev.

Po podatkih telefonskega imenika Slovenije je bilo marca leta 2004 v občini Kozje vključenih približno 968 priključkov. To pomeni 28,6 telefonskih priključkov na 100 prebivalcev.

5 SWOT ANALIZA SOCIALNOEKONOMSKEGA STANJA V OBČINI KOZJE

S swot analizo bom najprej ocenila prednosti in slabosti, nato pa poskušala z dodatnim upoštevanjem izdelanih napovedi gospodarskih, konkurenčnih, tehnoloških, političnih in drugih vidikov razvoja v občini ter v njenem okolju oceniti še možnosti in nevarnosti, ki se v občini Kozje kažejo v prihodnosti.

5.1 Prednosti

Prednost je definirana kot notranje obvladovanje znanja in tehnologije, motivacija, podjetniški duh, finančna sredstva, povezave z gospodarstvom ..., kar vse skupaj lahko pomaga pri izkoriščanju priložnosti in pri preprečevanju nevarnosti.

Glavne prednosti občine Kozje:

- naravni viri (dokaj neokrnjena narava, gozdovi),
- kulturna dediščina,
- sorazmerna ohranitev identitete območja,
- zelo dobri naravni pogoji za turizem in rekreacijo,
- neonesnaženost okolja,
- pestrost rastlinskih in živalskih vrst,
- možnosti poselitve (naselitev bodisi starejših ljudi, ali pa ljudi, ki radi živijo v bolj mirnem okolju).

5.2 Slabosti

Slabost je notranje stanje ali vsako notranje pomanjkanje, ki ogroža konkurenčni položaj ali pa ovira izkoriščanje priložnosti.

Glavne slabosti občine Kozje:

- majhnost občine,
- nizka produktivnost,
- nekonkurenčnost,
- slaba infrastrukturna povezanost,
- pomanjkanje podjetniške iniciative,
- stečaj podjetja Mont Kozje, d. o. o.
- visoka brezposelnost,
- staranje prebivalstva,
- tradicionalna miselnost prebivalstva,
- velika dnevna migracija delovne sile v oddaljena mesta,
- slabša izobrazbena struktura prebivalstva, starejšega od 15 let,
- študentje se po zaključku študija ne vračajo v domače kraje,
- malo možnosti za dokazovanje mladih kadrov,

- slabe lokalne in krajevne ceste,
- pomanjkanje kapitala za razvoj,
- črna odlagališča,
- pomanjkljiva turistična infrastruktura,
- prevelika finančna odvisnost občine od države,
- splošna apatičnost občanov.

5.3 Priložnosti

Priložnost je zunanja okoliščina ali značilnost, zaradi katere ima določeno območje komparativno prednost.

Glavne priložnosti občine Kozje:

- možnost razvoja sonaravnega kmetijstva in spodbujanje razvoja dodatnih in dopolnilnih dejavnosti na kmetijah,
- razvoj nemasovnega turizma (vinogradniški, pohodniški, kulturni),
- večje vključevanje naravnih znamenitosti v turistične namene,
- turistično zaledje v bližnjih krajih Podčetrtek, Rogaška Slatina, Olimje, Čatež,
- razvoj malega podjetništva,
- čezmejno sodelovanje z Republiko Hrvaško,
- vstop v Evropsko unijo (možnost pridobivanja sredstev iz različnih skladov ...),
- uporaba alternativnih virov energije (veter, sonce, organski odpadki ...),
- bližina občine Podčetrtek, kjer je dobro razvit turizem (zdraviliški, izletniški, kmečki turizem ...),
- povezovanje s sosednjimi občinami pri izvedbi projektov na področju infrastrukture,
- večji poudarek države na biološkem kmetijstvu.

5.4 Nevarnosti

Nevarnost je izziv ali neugoden trend ali karakteristika, ki negativno vpliva na položaj območja.

Glavne nevarnosti občine Kozje:

- nevarnost onesnaženja,
- premajhna ekološka zavest občanov,
- neinovativno okolje,
- vedno ostrejša konkurenca,
- majhnost domačega trga,
- razvojna zaostalost gospodarstva,
- visoka cena kapitala in inflacija.

6 PREDLOGI RAZVOJA

V diplomskem delu sem analizirala trenutno socialnoekonomsko stanje v občini Kozje. Primerjala sem ga s stanjem v nekaterih sosednjih občinah in tudi s stanjem v Savinjski regiji, kateri občina pripada. Nekatero kazalce sem primerjala tudi s Slovenijo. Ugotovila sem, da je v občini velik delež kmetijskega prebivalstva. Kmetijstvo je še vedno prevladujoča dejavnost z obetavnimi naravnimi danostmi. Vendar je v občini nadpovprečna stopnja brezposelnosti in šibka izobrazbena sestava. Vse to so razlogi, da je ekonomska moč občine skromna. Res pa je, da pripada regiji, ki tudi velja za stagnantno. Iz vseh teh točk sem lahko izluščila prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti občine. Na osnovi teh ugotovitev lahko zdaj podam nekaj predlogov za nadaljnji razvoj občine. To so samo smernice. Predloge bi bilo potrebno obdelati, proučiti možnosti financiranja in smiselnost izvedbe. Nanašajo se predvsem na ureditev ustrezne infrastrukture, na kmetijsko in turistično dejavnost ter na dejavnost izobraževanja in ustvarjanja bolj ugodne podjetniške klime v občini.

Glavne možnosti za razvoj prihodnosti ima občina Kozje predvsem v kmetijstvu in turizmu. Zavedati se moramo, da gre za območje, kjer je kmetijstvo še vedno pomembna dejavnost. Zato je potrebno oblikovati naravni razvojni model, ki bo še vedno ohranjal to dejavnost, vendar jo bo poskušal postopno posodobiti in prilagoditi zahtevam, ki vladajo na trgu. Ena izmed možnih smernic je razvoj ekološkega oziroma biološkega kmetovanja. Vendar pa ima pri tem ključno vlogo tudi država, ki mora vzpodbujati takšno pridelavo. Na drugi strani je pomembna ekološka ozaveščenost potrošnikov, ki bi bili za ekološko pridelano hrano pripravljeni plačati nekoliko višjo ceno. Med nakupnimi motivi bi lahko poudarjali ohranjanje lastnega zdravja. Občina v proračunu namenja nekaj sredstev tudi za tako vrsto kmetovanja, ta delež naj bi se povečeval. Pomembno je tudi, da kmetom omogoči ustrezno izobraževanje za takšno kmetovanje (seminarji, predavanja, ogledi ekoloških kmetij itd.). Čim bolj bi bilo potrebno promovirati zdravo prehrano. Druga vrsta dopolnilne dejavnosti na kmetijah bi lahko bila predelava hrane in hkrati tudi prodaja teh domačih izdelkov. Ukvarjali bi se s predelavo mesa in mesnih izdelkov, predelavo mlečnih izdelkov, stekleničenjem vina, sušenjem sadja, izdelavo domačega kisa, marmelad, medu, nabiranjem zdravilnih zelišč, žganjekuho ... Trgovina z zdravo prehrano bi lahko bila v Podčetrtku, ki ga obišče veliko turistov ali pa v večjih slovenskih mestih, kjer se vedno bolj poudarja zdravo življenje.

Lahko bi spet oživel domačo obrt. V poštev bi prišli ročno delani izdelki iz lokalnih naravnih materialov. Služili bi za spominke, kot embalaža za domače proizvode ali pa kot dekorativni predmeti. Gre predvsem za lončarske izdelke, kovaške izdelke, spominke iz lesa, lutke v narodnih nošah, slike pokrajine itd.

Veliko neizkoriščenega potenciala ima občina Kozje tudi v turizmu. Na tem območju prevladujeta razgibana kozjanska krajina in bogata kultura. V bližini so razvita zdravilišča: Terme Olimia v Podčetrtku, Terme Čatež in Zdravilišče Rogaška Slatina. To velja izkoristiti. Potrebno se je povezati s temi turistično že razvitimi kraji in poskusiti skupaj z

njimi približati ponudbo občine Kozje turistom. Na področju turizma bi bilo v občini Kozje možno razvijati: turizem na kmetiji, športni turizem, zdravstveni turizem in izobraževalni turizem.

Na kmetijah si turisti želijo predvsem sprostitve v naravi; poleg ustrezne nastanitve, dobre domače hrane in urejenega okolja pa je potrebno poskrbeti tudi za aktivno preživljanje časa, ki ga želijo turisti preživeti v določenem okolju. Območje občine Kozje jim lahko nudi: športne aktivnosti (kolesarjenje, jahanje, pohodništvo, lov, ribolov, uporabo športnih igrišč), naravno in kulturno dediščino (ogledi kulturnih spomenikov, muzejskih zbirk), posebnosti kraja (domača obrt, seznanitev z legendami), prireditve in običaji (tradicionalne prireditve, kmečke igre, ženitovanjski običaji, turnirji), razvedrilo gostov doma (pomoč pri kmečkih opravilih, družabne igre).

Z vidika zdravstvenega turizma bi bilo mogoče razvijati predvsem dopust za krepitev zdravja, povezan z razvojem rekreativnega in športnega turizma. Pri tem bi morali posebno skrb nameniti gostinski ponudbi in jo obogatiti z zdravo prehrano, ki bi ustrezala željam in potrebam tovrstnih turistov.

Nadaljevati in nadgrajevati bi bilo potrebno izobraževalni turizem, ki ga že izvaja Kozjanski park z organiziranjem kulturnih in izobraževalnih prireditev, predvsem na gradu Podsreda. Prirejajo koncerte, razstave, seminarje, simpozije, raziskovalne taborne in drugo. Čimbolj je potrebno promovirati vinsko turistično cesto, smiselno bi bilo organizirati izlete po poteh vinske ceste s pokušino domačih vin, domačega sira in mesnih izdelkov.

Potrebno bi bilo urediti kolesarske poti. Tudi zelo hribovito območje Vetrnika bi lahko izkoristili za malo bolj ekstremni turizem in s tem privabili nekaj ekstremnih športnikov kolesarjev.

Pametno bi bilo ustanoviti svetovalno agencijo, ki bi pomagala pri izdelavi strategije, kako izdelke, proizvedene na kmetijah v občini, uvesti na trg. Trgovina z zdravo prehrano bi lahko bila v Podčetrtku, ki ga obišče veliko turistov, ali pa v večjih slovenskih mestih, kjer se vedno bolj poudarja zdravo življenje. Taka agencija bi imela pomembno vlogo pri povezovanju ekološkega kmetijstva in turizma v enotno ponudbo občine in morda tudi sosednjih občin.

Območje občine Kozje potrebuje kakovostni preskok v svojih dejavnostih, za kar pa so seveda potrebni tudi strokovno usposobljeni ljudje. Ključno podporo v vseh teh procesih ima izobraževanje. Strokovno izobraževanje bi moralo obsegati redno, dopolnilno in prekvalifikacijsko izobraževanje za vse na območju občine Kozje živeče in delujoče ljudi. Končni cilj takega izobraževanja bi bil dvig splošnih znanj (znanje tujih jezikov, poznavanje zgodovine in geografije domačih krajev, podjetništva, informatike, urejanja okolja ...) in pridobitev posebnih strokovnih znanj za boljše opravljanje že izvajanih in novih poklicev.

Občina Kozje bi morala še naprej podpirati MER Evrocenter za management in razvoj. To je trenutno ena redkih institucij v občini, ki se ukvarja z raziskavami razvoja in tudi razvojnih možnosti ter potencialov. Raziskav ne izvajajo samo v občini Kozje ampak tudi

širše. V okviru tega centra je bila že predlagana Agencija za regionalni razvoj. Občina bi morala podpreti tudi to idejo, saj bi takšna agencija veliko pomenila za razvoj v občini; lahko bi postala generator razvoja.

Oblikovala sem nekaj predlogov razvojnih možnosti v občini Kozje. Za uresničitev kateregakoli od teh je potrebno kar nekaj časa, sodelovanje občine s sosednjimi občinami, z regijo in z državo. Vključiti je potrebno ustrezne strokovnjake in institucije. Ključni pri razvoju so tudi finančni viri.

SKLEP

Slovenija je izredno slikovita dežela, bogata z raznolikimi regijami, od katerih ima vsaka svoje značilnosti in lepote. Same regije pa so razdeljene na manjše dele – občine. Vsaka izmed teh občin ima svoje značilnosti, svoje zgodbe o uspehu in neuspehu. V mojem diplomskem delu sem raziskala socialnoekonomsko stanje v občini Kozje, ki je del Savinjske regije. Realna slika stanja v občini se je pokazala ob primerjavi s sosednjimi občinami in Savinjsko regijo. Občina Kozje se je v več različnih pogledih izkazala za manj razvito. Ekonomska šibkost je posledica različnih dejavnikov, ki izhajajo iz naravnih, demografskih in tudi družbenih značilnosti.

Geografsko gre za relativno majhno občino v jugovzhodni Sloveniji, ki je bila ustanovljena leta 1994. Prevladuje gričevnato-hribovita pokrajina z malo ravninskega sveta ob rekah. Središče kozjanske občine je v kraju Kozje. Od osrednjega dela Slovenije je občina kar precej oddaljena, potisnjena blizu meje s Hrvaško. Z večjimi gospodarskimi in kulturnimi središči je povezana s cestnim prometom. Infrastruktura se razvija postopoma in počasi, trenutno so še slabe cestne povezave.

Območje velja za demografsko ogroženo območje. Število prebivalstva sicer rahlo pada, vendar se prebivalstvo stara. Stopnja izobrazbe prebivalcev je nizka, velik problem predstavlja brezposelnost in zelo majhne možnosti za reševanje tega problema.

V občini Kozje je kmetijstvo še vedno pomembna dejavnost, vendar se zaradi zaostalosti z njo preživlja malo prebivalcev. Večina kmetov je zaposlenih, kmetujejo v bistvu v svojem prostem času. Probleme v kmetijstvu predstavljajo že same geografske značilnosti, slaba infrastruktura, nekonkurenčnost posameznih kmetijskih panog, sama miselnost ljudi. Vendar kljub vsemu v občini še obstaja možnost za razvoj kmetijstva, predvsem v obliki biokmetovanja in s pomočjo dopolnilnih dejavnosti.

V še večjih težavah so podjetja. V času pisanja tega diplomskega dela je šlo v stečaj še eno podjetje v občini Kozje, Mont Kozje, d. o. o. Nič kaj boljši obeti niso za obrat Steklarne Rogaška v Kozjem. Gospodarsko situacijo v občini vzdržujejo manjša podjetja, večinoma družinska podjetja in samostojni podjetniki. Vendar tu ne gre za poplavo prostih delovnih mest. Tako se je veliko prebivalcev občine Kozje primorano voziti na delo v oddaljene

kraje (Šentjur pri Celju, Celje, Krško, Brežice ...). Težave za podjetja predstavlja ne dovolj razvita infrastruktura, slaba konkurenčnost, premajhnost slovenskega trga, hkrati pa tudi premajhnost ponudnikov oz. podjetij za nastop na tujih trgih.

Zelo pomembno razvojno priložnost za občino Kozje predstavlja turizem. Sicer je še v povojih, vendar igra zelo pomembno vlogo za nadaljnji razvoj občine. Temelji za to so predvsem v naravni dediščini, sami arhitekturi (grad Podsreda, trgi Kozje, Podsreda, Pilštanj) in izročilu, ki spada zraven. Gre za oživljanje starih običajev in navad. K razvoju lahko dosti pripomore tudi kmečki turizem.

Primerjava različnih kazalcev za občino Kozje in sosednje občine Podčetrtek, Bistrica ob Sotli, Šentjur pri Celju, Brežice in Krško je pokazala, da je občina Kozje v večini pogledov slabše razvita. Vendar moramo vedeti, da vse občine, razen Brežice in Krško spadajo v Savinjsko regijo, ki pa velja za stagnantno. V slovenskem merilu večina teh občin spada med območja s posebnimi razvojnimi problemi.

Glavne možnosti za razvoj ima občina Kozje predvsem v kmetijstvu in turizmu. Seveda je za to potrebno razviti ustrezno infrastrukturo, primerno izobraziti ljudi in ustvariti ugodno podjetniško klimo v občini. Kmetijstvo se mora razvijati v smeri ekološke pridelave hrane in dopolnilnih dejavnosti, kot so turizem na kmetiji, domača obrt, predelava doma pridelane hrane. Za razvoj turizma je potrebno nadaljevati z obnovo naravnih znamenitosti in obujanjem starih običajev. Posvetiti se je treba športnemu in podeželskemu turizmu. Zato je potrebna ureditev kolesarskih poti, sprehajalnih stez, prenočitvenih kapacitet in dodatne kulinarčne ponudbe. Izkoristiti velja bližino že turistično razvitih krajev (Podčetrtek – Terme Olimia, Čateške toplice, Rogaška Slatina). Povezava s temi kraji bi lahko pomagala predvsem v promociji turizma.

Zelo pomembna za občino Kozje bi bila ustanovitev podjetja, ki bi se ukvarjalo s svetovanjem na področju razvoja. Stroški ustanovitve takega podjetja so nizki. Za začetek je dovolj osebni računalnik, osebni avto in povezava z internetom. Nepogrešljivi so seveda strokovno usposobljeni ljudje.

V občini namreč manjkajo projekti in poslovni načrti razvoja. Tudi v sami občinski upravi se pojavljajo kadrovske težave, ni usmerjenega delovanja, strokovnosti in podpore, predvsem pa primanjkuje finančnih sredstev.

Občina Kozje ima kljub vsemu možnosti, da se razvije v prijazno, vzajemno in sonaravno turistično, kmetijsko in predelovalno razvito območje z razvito lastno (kozjansko) identiteto in celovito tržno ponudbo s kozjanskimi posebnostmi pretkanih pridelkov, izdelkov in storitev.

LITERATURA:

1. Armstrong Harvey, Taylor Jim: Regional Economics and Policy. New York : Harvester Wheatsheaf, 1993. 397 str.
2. Babič Marjan: Lokalne javne finance. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1995. 113 str.
3. Belak J., Duh M, Pašič Z: Proučitev izhodišč za izdelavo inicialnega plana razvojno ogroženih območij občine Kozje. Gubno, Maribor : MER. 1998. 87 str.
4. Belak Janko: Program razvoja demografsko ogroženih območij občine Kozje. Maribor in Gubno : Institut za podjetništvo in management malih podjetij. Univerza v Mariboru, 1998. 92 str.
5. Brezovnik Boštjan, Oplotnik Žan: Fiskalna decentralizacija v Sloveniji. Maribor : Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila Maribor, 2003. 204 str.
6. Farič Metka: Nove zamisli regionalnega razvoja kot podlaga za oblikovanje sodobne regionalne politike. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 93 str.
7. Grobler Polona: Proučevanje družbeno-ekonomske razvitosti slovenskih občin s pomočjo metod multivariatne analize. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2002. 92 str.
8. Koman Klemen: Razvojno prestrukturiranje Podravske regije. Magistrsko delo. Ekonomska fakulteta, 2001. 124 str.
9. Kukar Stanka: Pospeševanje skladnejšega regionalnega razvoja v SR Sloveniji. Rezultati, problemi in nadaljnje usmeritve. Ljubljana : Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1989. 160 str.
10. Oplotnik Žan, Križanič France: Model financiranja občin in bodočih pokrajin v RS. Ministrstvo za notranje zadeve. [URL:www.mnz.si/upl/urloksam/model-be-pdf], 2002.
11. Pavlin Barbara: Regionalni razvoj Zgornje Savinjske doline. Specialistično delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 103 str..
12. Pečar Janja, Farič Metka: Regionalni vidiki razvoja Slovenije s poudarkom na finančnih rezultatih poslovanja gospodarskih družb v letu 1999. Ljubljana : ZMAR, 2001. 151 str.
13. Romih Miroslava: Predlog ustanovitve in razvoja turistične organizacije za območje občine Kozje. Gubno, Kozje, Maribor : MER, 2000. 42 str.
14. Strnad Kos Margerita: Problematika financiranja občin v Sloveniji. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 162 str.
15. Šmidovnik Janez: Lokalna samouprava. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1995. 274 str.
16. Vlaj Stane: Evropska listina in njen vpliv na lokalno samoupravo v Sloveniji. Podjetje in delo, Ljubljana, 1996, št. 5, 878 str.

VIRI:

1. Aničič Bogoljub, Pavšič Jernej: Vodnik po geološki učni poti. Kozje : Kozjanski park, 2004. 95 str.
2. Bregar Lea et al.: Needs A sesment Report. Final Version. Statistični inštitut Ekonomske fakultete v Ljubljani. Ljubljana, 2002.
3. Dušan Andrej Kocman: Pogovor z županom občine Kozje, 13. 06. 2003 in 13. 04. 2005
4. Microsoft: Program AutoRoute Express, Europe 98.

5. Pečar Janja: Izbrani socio-ekonomski kazalniki po regijah. Ljubljana : Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj, 2003. 199 str.
6. Pečar Janja: Bruto osnova za dohodnino (interni podatki za publikacijo Izbrani soci-ekonomski kazalniki po regijah za leto 2004). Ljubljana : Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj.
7. Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2002. 249 str.
8. Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971. Rezultati po naseljih in občinah. VII. knjiga. SFRJ, Beograd : Zvezni zavod za statistiko, 1975. 502 str.
9. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002. Statistični urad Republike Slovenije. [URL: http://sigov.si/popis_2002/popisni_rezultati/slovenija/kozje.htm], 22. 04. 2005.
10. Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.
11. Statistične informacije. Trg dela. Oktober 2003.
12. Statistične informacije. Prebivalstvo. Junij, 2005.
13. Statistični letopis Republike Slovenije 1996. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1996.
14. Statistični letopis Republike Slovenije 1997. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1997.
15. Statistični letopis Republike Slovenije 1998. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1998.
16. Statistični letopis Republike Slovenije 1999. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 1999.
17. Statistični letopis Republike Slovenije 2000. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2000.
18. Statistični letopis Republike Slovenije 2001. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2001.
19. Statistični letopis Republike Slovenije 2002. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2002.
20. Statistični letopis Republike Slovenije 2003. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2003.
21. Statistični letopis Republike Slovenije 2004. Ljubljana : Statistični urad Republike Slovenije, 2004.
22. Strategija regionalnega razvoja Slovenije 2002–2006.
[URL: <http://www.gov.si/arr/2regije/pdf/srrs4.pdf>], 18. 4. 2005
23. Turistični vodnik občine Kozje. Kozje : Občina Kozje, 2002. 22 str.
24. Meje občine Kozje : [URL: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kozje>], 09. 05. 2005
25. Stopnja registrirane brezposelnosti :
[URL: <http://www.ess.gov.si/slo/Predstavitev/LetnaPorocila/lp04/Slovenija/slo/Pogl03.htm#3.%204.%20Registrirana%20brezposelnost>], 15. 06. 2005
26. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91).
27. Verbinc France: Slovar tujk. Tretja izdaja. Ljubljana : Cankarjeva založba, 1971. 770 strani.
28. Zakon o lokalni samoupravi (Uradni list RS, št. 72/93, 57/94, 14/95, 29/97, 70/97, 10/98, 74/98).
29. Zakon o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (Uradni list RS, št. 60/99).
30. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, OS Celje, Mesečne informacije za februar 2005.
31. Zdravstveni statistični letopis Slovenija 2002. Ljubljana : Institut za varovanje zdravja, 2002.

PRILOGE

Priloga 1: Tabela 1: Prikaz krajevnih skupnosti s pripadajočimi naselji in številom prebivalcev v občini Kozje 31. 12. 2002

Priloga 2: Tabela 2: Gibanje števila prebivalstva v občini Kozje v letih 1948–2004
Grafikon 1: Gibanje števila prebivalstva v občini Kozje v letih 1948–2004

Priloga 3: Naravni in kulturni spomeniki v občini Kozje

Priloga 4: Tabela 3: Odstotek delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na skupno število prebivalstva in glede na skupno število delovno aktivnega prebivalstva za izbrane občine v letu 2000

Tabela 4: Delež delovno aktivnega prebivalstva v številu delovno sposobnega prebivalstva za izbrane občine in Slovenijo v letu 2004

Tabela 5: Kmetijska površina glede na delovno aktivno prebivalstvo v kmetijstvu za občino Kozje, sosednje občine, Savinjsko regijo in Slovenijo v letu 2004

Priloga 5: Tabela 6: Stopnja rodnosti, smrtnosti in relativni prirastek za izbrane občine, 2003

Tabela 7: Prebivalstvo po starostnih skupinah za izbrane občine na dan 30. 06. 2004

Priloga 6: Tabela 8: Migracijske stopnje za izbrane občine v letih 2001–2003

Priloga 7: Tabela 9: Prebivalstvo izbranih občin, staro 15 let ali več, po izobrazbi, izraženo v deležih za leto 2003

Priloga 8: Tabela 10: Število registriranih avtomobilov na 100 prebivalcev

Priloga 9: Slike krajev in glavnih turističnih znamenitosti v občini Kozje

PRILOGA 1

Tabela 1: Prikaz krajevnih skupnosti s pripadajočimi naselji in številom prebivalcev v občini Kozje 31. 12. 2002

KRAJEVNA SKUPNOST	NASELJA	ŠT. PREBIVALCEV
Buče	Buče	144
	Ortnice	25
	Vrenska gorca	174
	Zeče pri Bučah	46
Kozje	Ješovec pri Kozjem	153
	Kozje	728
	Vettnik	151
	Zdole	116
Lesično	Dobležiče	126
	Drensko Rebno	169
	Gubno	177
	Klake	34
	Lesično	194
	Pilštanj	127
Osredek pri Podsredi	Osredek pri Podsredi	79
Podsreda	Podsreda	206
	Vojsko	92
	Poklek pri Podsredi	119
	Gorjane	156
	Gradišče	51
Zagorje	Bistrica	56
	Topolovo	45
	Zagorje	202
Skupaj		3370

Vir: Statistični urad RS, Popis Prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj 2002

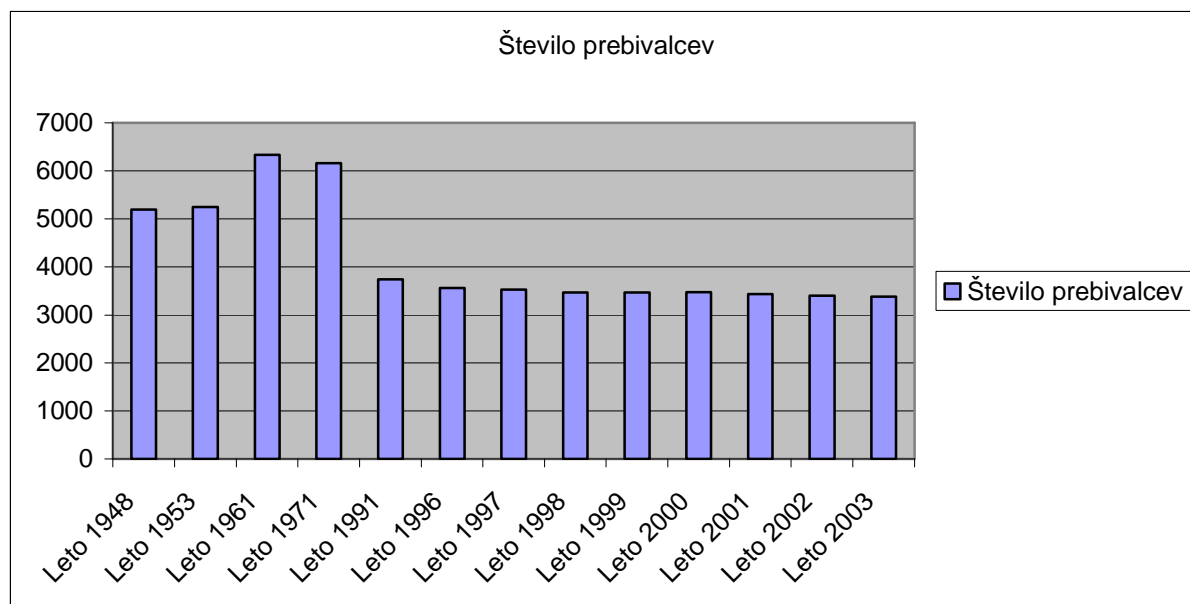
PRILOGA 2

Tabela 2: Gibanje števila prebivalstva v občini Kozje v letih 1948–2004

Leto	Število prebivalcev	Verižni indeksi
1948	5192	
1953	5251	101,14
1961	6335	120,64
1971	6158	97,21
1991	3742	60,77
1996	3566	95,29
1997	3532	99,05
1998	3469	98,22
1999	3472	100,09
2000	3479	100,20
2001	3440	98,88
2002	3405	98,98
2003	3386	99,44

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004; Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971.

Slika 3: Gibanje števila prebivalstva v občini Kozje v letih 1948–2004

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004; Popis prebivalstva in stanovanj v letu 1971.

PRILOGA 3

Naravni in kulturni spomeniki v občini Kozje:

- Ajdova žena, k. o. Pilštanj (gre za kamen, ki predstavlja okamenelo perico z dojenčkom, ki je preklela sonce) – Slika 13 v Prilogi 9,
- pranger, k. o. Pilštanj (Slika 7 v Prilogi 9),
- Gruska jama, k. o. Vrenska gorca,
- lipa na Pokojniku, k. o. Veternik,
- Jazbinškov hrast, k. o. Drensko Rebro,
- platana pred graščino v Kozjem, k. o. Kozje,
- župnijska cerkev sv. Petra – Buče, k. o. Vrenska gorca,
- podružnična cerkev sv. Trojice – Dobležiče, k. o. Dobležiče,
- podružnična cerkev Žalostne Matere Božje – Gradišče, k. o. Podsreda,
- kapelice križevega pota – Gradišče, k. o. Podsreda,
- župnijska cerkev Marijinega vnebovzetja – Kozje, k. o. Kozje,
- podružnična cerkev sv. Eme – Kozje, k. o. Kozje,
- podružnična cerkev sv. Urha – Lesično, k. o. Pilštanj,
- župnijska cerkev sv. Mihaela – Pilštanj, k. o. Pilštanj (Slika 8 v Prilogi 9),
- župnijska cerkev sv. Janeza Krstnika – Podsreda, k. o. Podsreda,
- ajhker (kašča in kozolec s skednjem) – Kozje št. 183, k. o. Kozje,
- hram z ajhkerjem – Vrenska gorca št. 11, k. o. Vrenska gorca,
- Kunejev hram, k. o. Gorjane,
- Preskarjev mlin – Osredek pri Podsredi, k. o. Osredek,
- Javerškova domačija – Podsreda št. 93, k. o. Podsreda ...

PRILOGA 4

Tabela 3: Odstotek delovno aktivnega prebivalstva v kmetijstvu glede na skupno število prebivalstva in glede na skupno število delovno aktivnega prebivalstva za izbrane občine, Savinjsko regijo in Slovenijo v letu 2004

OBSČINA/REGIJA	Št. preb. leta 2004	Št. del. akt. preb. leta 2004	Št. del. akt. preb. v kmetijstvu leta 2004	% del. akt. preb. glede na skupno št. preb. za leto 2004	% del. akt. preb. v kmet. glede na skupno št. preb. v letu 2004	% del. akt. preb. v kmet. glede na celotno št. del. akt. preb. v letu 2004
Kozje	3378	787	282	23,3	8,3	35,8
Bistrica ob Sotli	1457	419	122	28,6	8,4	29,1
Podčetrtek	3325	822	201	24,7	6,0	24,5
Šentjur pri Celju	18539	4783	636	25,8	3,4	13,3
Brežice	24641	7253	841	29,4	3,4	11,6
Krško	28013	10245	680	36,6	2,4	6,6
Savinjska regija	257105	103705	5528	40,3	2,2	5,3
Slovenija	1997004	805637	31339	40,3	1,6	3,4

Vir: Statistične informacije. Prebivalstvo. Junij 2005.

Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.

Tabela 4: Delež delovno aktivnega prebivalstva v številu delovno sposobnega prebivalstva za izbrane občine in Slovenijo v letu 2004

OBSČINA	del sposobno preb.	del. aktivno preb.	del. akt. preb /del. spos. preb
Kozje	2866	787	27,5
Bistrica ob Sotli	1224	419	34,2
Podčetrtek	2802	822	29,3
Šentjur pri Celju	15698	4783	30,5
Brežice	21100	7253	34,4
Krško	23870	10245	42,9
Slovenija	1710912	805637	47,1

Vir: Statistične informacije. Prebivalstvo. December 2004.

Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005.

Tabela 5: Kmetijska površina glede na delovno aktivno prebivalstvo v kmetijstvu za občino Kozje, sosednje občine, Savinjsko regijo in Slovenijo v letu 2004

OBČINA/REGIJA	Kmetijska površina (ha) leta 2000	Št. del. akt. preb. v kmetijstvu leta 2004	Specifična gostota ³ ha/preb.
Kozje	4968,4	282	17,6
Bistrica ob Sotli	2017,0	122	16,5
Podčetrtek	3159,1	201	15,7
Šentjur pri Celju	13724,8	636	21,6
Brežice	13874,6	841	16,5
Krško	18618,0	680	27,4
Savinjska regija	140953,0	5528	25,5
Slovenija	918908,0	31339	29,3

³ Specifična gostota se izračuna kot razmerje med kmetijsko površino in številom aktivnega prebivalstva v kmetijstvu.

Vir: Statistične informacije. Trg dela. Maj 2005; Popis kmetijskih gospodarstev, Slovenija 2000

PRILOGA 5

Tabela 6: Stopnja rodnosti, smrtnosti in relativni prirastek za izbrane občine in Savinjsko regijo, 2003

OBČINA/REGIJA	Št. preb.	Rojeni	n ⁴	Umrli	m ⁵	Prirast	j ⁶
Kozje	2451	39	12,7	53	15,9	-14	-3,2
Bistrica ob Sotli	1480	9	8,3	18	14,2	-9	-5,9
Podčetrtek	3294	47	10,8	53	13,7	-6	-2,9
Šentjur pri Celju	18590	182	9,5	210	10,9	-28	-1,4
Brežice	24480	179	7,9	271	11,6	-92	-3,7
Krško	28081	237	9,2	290	10,0	-53	-0,8
Savinjska regija	257629	2257	8,9	2598	9,8	-341	-0,9

⁴ Splošna stopnja rodnosti pomeni število živorojenih na 1000 prebivalcev.

⁵ Splošna stopnja smrtnosti pomeni število v povprečju umrlih ljudi na 1000 prebivalcev.

⁶ Naravni prirastek pomeni razliko med stopnjo rodnosti in stopnjo smrtnosti.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2002; Statistični letopis Republike Slovenije, 2003; Statistični letopis Republike Slovenije, 2004.

Tabela 7: Prebivalstvo po starostnih skupinah za izbrane občine na dan 30. 06. 2004

Občina	Št. preb.	Starostne skupine					
		0–14	delež (%)	15–64	delež (%)	64–	delež (%)
Kozje	3378	509	15,1	2241	66,3	628	18,6
Bistrica ob Sotli	1457	226	15,5	948	65,1	283	19,4
Podčetrtek	3325	536	16,1	2216	66,6	573	17,2
Šentjur	18539	2857	15,3	13142	70,1	2540	14,6
Brežice	24641	3335	13,5	17057	69,3	4249	17,2
Krško	28013	4171	14,9	19509	69,6	4333	15,5

Vir: Statistične informacije. Prebivalstvo. December 2004

PRILOGA 6

Tabela 8: Selitvene stopnje za izbrane občine, Savinjsko regijo in Slovenijo v letih 2001–2003

OBČINA	Št. preb.	Priseljeni	Odseljeni	Spl. st. imigracije ⁷	Spl. St. emigracije ⁸
Kozje	3451	32	39	9,3	11,3
Bistrica ob Sotli	1480	25	16	17,1	10,8
Podčetrtek	3294	50	35	15,3	10,5
Šentjur pri Celju	18590	264	222	14,2	11,9
Brežice	24480	266	202	10,9	8,3
Krško	28081	483	369	17,2	13,2
Savinjska regija	257629	2062	1741	8,0	6,8
Slovenija	1995718	15151	12395	7,6	6,2

⁷ Splošna stopnja imigracije pomeni število priseljenih na 1000 prebivalcev.⁸ Splošna stopnja emigracije pomeni število odseljenih na 1000 prebivalcev.

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije, 2002; Statistični letopis Republike Slovenije, 2003; Statistični letopis Republike Slovenije, 2004

PRILOGA 7

Tabela 9: Prebivalstvo izbranih občin in Slovenije, staro 15 let ali več, po izobrazbi, izraženo v deležih za leto 2003

Občina	Izobrazba v %					
	brez izobrazbe	nepopolna osnovna	osnovna	srednja	višja	visoka
Kozje	1,1	10,2	41,3	42,3	2,4	2,7
Bistrica ob Sotli	0,4	8,6	40,9	44,0	2,8	3,3
Podčetrtek	-	8,6	38,5	47,4	3,0	2,5
Šentjur pri Celju	0,9	7,1	32,0	51,5	4,0	4,5
Brežice	0,6	7,9	26,4	55,4	4,3	5,4
Krško	0,8	9,3	28,6	51,9	4,0	5,4
Slovenija	0,7	6,2	26,1	54,1	5,1	7,8

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 2004, 2004.

PRILOGA 8

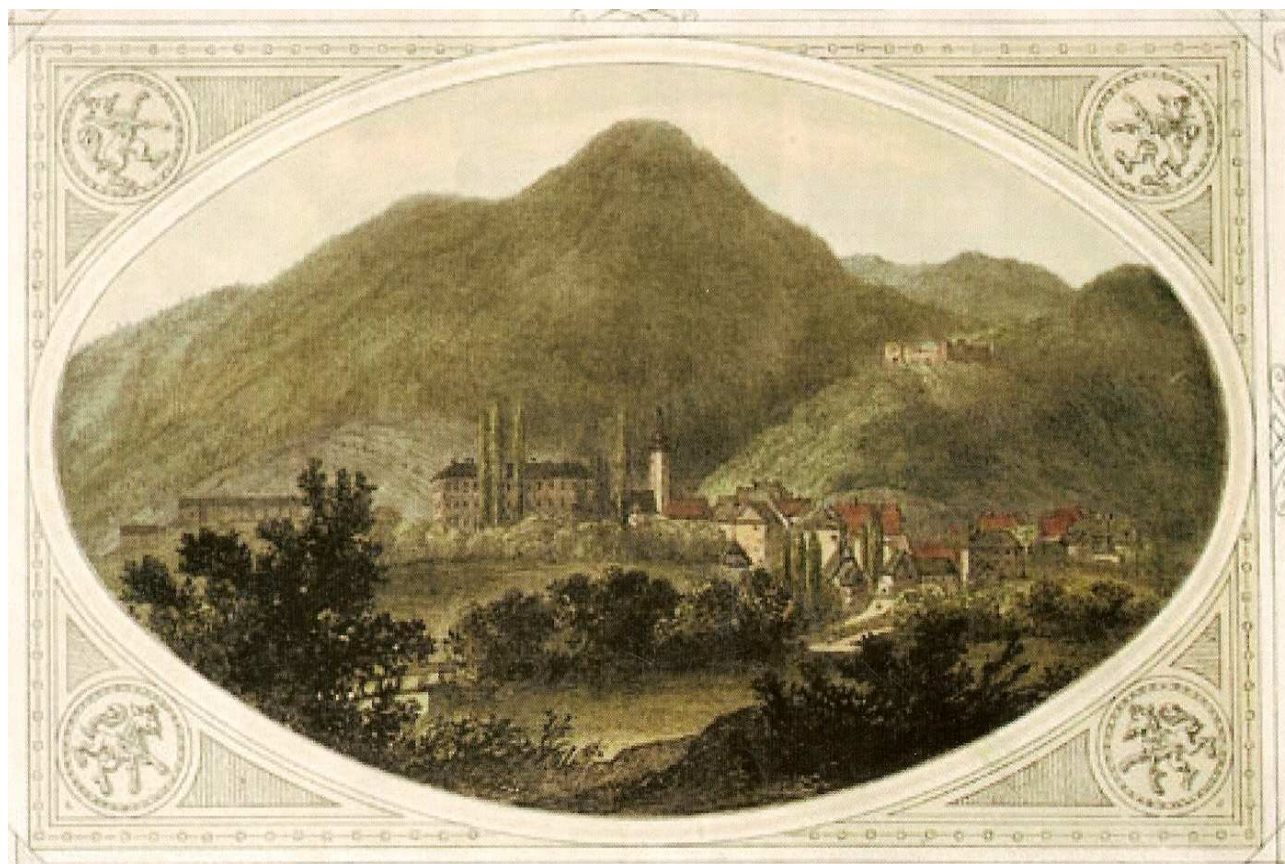
Tabela 10: Število registriranih avtomobilov na 100 prebivalcev

OBCINA/REGIJA	Št. avtomobilov na 100 prebivalcev
Kozje	48
Bistrica ob Sotli	47
Podčetrtek	51
Šentjur pri Celju	44
Brežice	52
Krško	53
Savinjska regija	49

Vir: Needs assessment report, Final Version, 2002.

PRILOGA 9

Slika 4: Kozje leta 1865

Vir: Zmajev glas, 2005. Str.28.

Slika 5: Kozje danes

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 4.

Slika 6: Pilštanj

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 7.

Slika 7: Pranger na Pilštanju

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 7.

Slika 8: Cerkev sv. Mihaela na Pilštanju

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 8.

Slika 9: Podsreda

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 12.

Slika 10 Grad Podsreda

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 13.

Slika 11: Kozjanska pokrajina

Vir: Vodnik po geološki učni poti, 2004. Str. 62.

Slika 12: Občina Kozje na zemljevidu Slovenije

Vir: <http://sl.wikipedia.org/wiki/Kozje>

Slika 13: Ajdovska žena

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str.8.

Slika 14: Levstikov mlin

Vir: Turistični vodnik občine Kozje, 2002. Str. 14.

